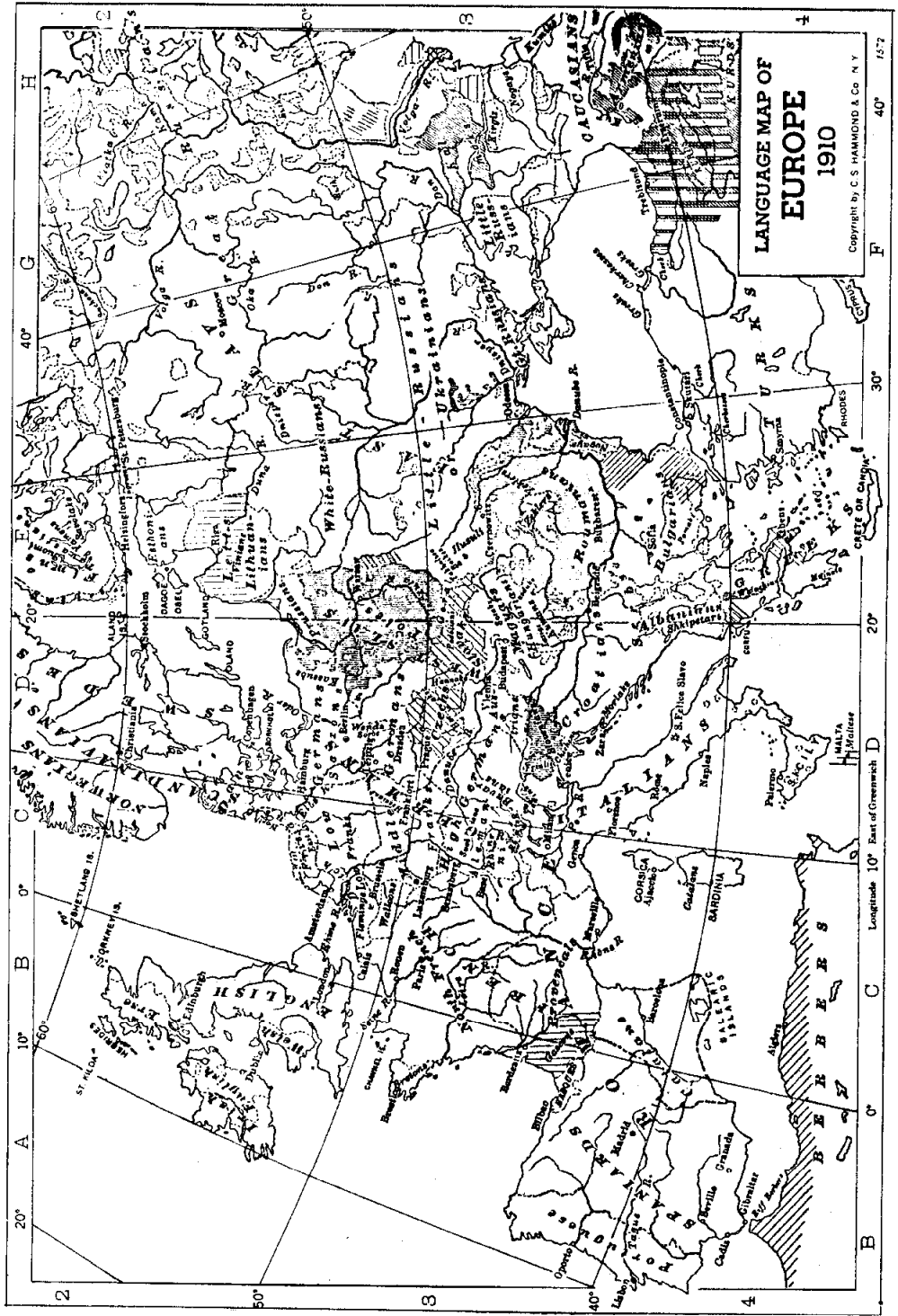

บทที่ 11

วิกฤตการณ์ระหว่างชาติระยะปี ค.ศ. 1906-1914

วิกฤตการณ์ครั้งที่ 1 ความตึงเครียดทางการเมืองทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะที่เวลาผ่านไป กรณีพิพาทเรื่องมออคโคเริ่มต้นขึ้นในปี 1906 มหาอำนาจแสดงความไม่พอใจกันอย่างเห็นได้ชัด ต่างพยายามจะเข้ามามีอิทธิพลในมออคโค อาทิ ฝรั่งเศส และบางประเทศไม่พอใจที่มีประเทศอื่นได้รับผลประโยชน์มากกว่า เช่น เยอรมนี วันที่ 16 มกราคมปี 1906 จึงมีการจัดการประชุมเพื่อระงับข้อพิพาทในมออคโคขึ้นที่อัลเจียร์ส ซึ่งเป็นชื่อเมืองเล็กๆ แห่งหนึ่งอยู่ทางตอนใต้ของสเปน ผู้แทนมาพร้อมกันทั้งหมด 12 ประเทศ นอกจากเหตุผลที่ว่าเยอรมนีต้องการจะบีบอิทธิพลของฝรั่งเศสในมออคโคให้หมดไปแล้ว ยังต้องการจะทดลองดูความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส (Franco-British Entente) เยอรมนีจึงพยายามจะให้มีการประชุมเกิดขึ้นเช่นกัน เยอรมนีคิดว่า อังกฤษอาจจะยังสนับสนุนตนอยู่ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นตนจะได้เยาะเย้ยฝรั่งเศสได้ จึงเท่ากับว่าเป็นการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างเยอรมนีกับฝรั่งเศส แต่การณ์กลับตรงกันข้ามกับที่คาดหมายไว้ซึ่งทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากที่ประเทศต่างๆ ได้มีการตกลงกันมาเรียบร้อยแล้วจะเข้าประชุม เยอรมนีจึงไม่ได้รับเสียงสนับสนุนเลย (ยกเว้นเสียงจากออสเตรีย) ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษฝรั่งเศสเข้มแข็งพอ ที่จะทำให้อังกฤษสนับสนุนฝรั่งเศสในที่ประชุม ส่วนรัสเซียกำลังไม่พอใจเยอรมันในเรื่องตุรกี และยังมีความสัมพันธ์อันดีมิตรกับฝรั่งเศส (Dual Alliance) จึงให้ความสนับสนุนฝรั่งเศสเต็มที่ ส่วนอิตาลีนั้นได้ถูกฝรั่งเศสคิดสินบน ในที่ประชุมอิตาลีจึงวางตัวเป็นกลาง และแม้แต่ประธานาธิบดีรูสเวลของสหรัฐอเมริกายังให้เสียงสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างลับๆ เยอรมนีจึงมีเสียงสนับสนุนจากออสเตรีย—ฮังการีแต่เพียงประเทศเดียว ซึ่งก็ไม่มี ความหมายนัก เพราะออสเตรียอ่อนแอเกินไป อย่างไรก็ตามไกเซอร์ก็ทรงประทับใจมากถึงกับส่งโทรเลขไปขอบคุณ

กล่าวโดยที่จริงแล้วการตกลงที่อัลเจียร์สไม่มีความสำคัญมากนัก จากข้อตกลงที่ชื่อว่า Act of Algeciras หรือ Morocco Pact พอสรุปได้ว่า เยอรมนียอมให้ฝรั่งเศส สเปน ทำหน้าที่ดูแลความสงบในมออคโค (มหาอำนาจคิดว่ามออคโคป่าเถื่อน อ่อนแอปกครองตนเองไม่ได้และคนผิวขาวที่อาศัยในมออคโคจะไม่สามารถควบคุม) ส่วนสวิสเซอร์แลนด์จะอยู่ในฐานะผู้ตรวจการณ์

ในข้อนี้ความผิดหวังมาให้เยอรมนีเป็นอย่างมาก เยอรมนีเคยหวังว่าฝรั่งเศสคงจะหมอดิทธิพลไปเลย และมหาอำนาจอื่นรองจะเข้ามาควบคุมมออคโคแทน หรืออย่างน้อยสุดค่าจะมีอิสระที่จะเลือกผู้คุ้มครอง (ตำรวจ) เอง จึงเท่ากับว่าเยอรมนีเสียเปรียบในประการแรก ข้อตกลงประการที่สองเพื่อจะทำการควบคุมการค้าและเศรษฐกิจโดยทั่วไป จะต้องมีการสร้างธนาคารชาติขึ้น โดยจะอยู่ในควบคุมของอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี และสเปน ทั้งนี้ทุกประเทศจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน ในข้อสองนี้เท่ากับว่าเยอรมนีบรรลุความสำเร็จตามความต้องการ

ความสำคัญของการประชุมอัลเจซีร์อยู่ที่ว่า เยอรมนีไม่มีเพื่อนเลย และถ้าฝรั่งเศสไม่พอใจเฉพาะรักษาความเป็นกลาง แต่จะยึดมออคโคเสียเลย ถ้าเยอรมนีจะขัดขวางแล้ว จะไม่มีทางไหนทำได้ นอกจากจะใช้กำลังบังคับ การจะใช้วิธีการสันติวิธีดังเช่นเรียกการประชุมแบบครั้งนี้อีกนั้นไม่ได้ผล ซึ่งถ้าหากเยอรมนีจะตัดสินใจใช้กำลัง ก็จะต้องหมายถึงสงครามใหญ่ มิใช่เฉพาะเยอรมนีกับฝรั่งเศสแต่ลำพังเท่านั้น อีกประการหนึ่ง ในการประชุมครั้งนี้ นายทหารอังกฤษและฝรั่งเศสที่ไปร่วมประชุมได้มีการเจรจากัน โดยอังกฤษและฝรั่งเศสควรจะรวมกำลังทหารกันต่อสู้เยอรมนี ถึงแม้ว่าการประชุมครั้งนี้ของกลุ่มนายทหารจะไม่จริงจังนัก และก็มีได้มีผลผูกมัดให้ฝ่ายรัฐบาลเข้าร่วมด้วยในกรณีเกิดสงคราม แต่หมายความว่าสงครามเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และความคิดที่ว่าอังกฤษและฝรั่งเศสจะมีการผูกพันทางการทหารได้เกิดขึ้นแล้วในปี 1906 ถ้าหากเยอรมนีจะทำตัวเป็นผู้คุกคามสันติภาพ

นอกจากนั้นแล้ว การประชุมที่อัลเจซีร์ยังทำให้รัฐบาลรัสเซีย ซึ่งกำลังไม่พอใจเยอรมนีมากขึ้นในตุรกี ได้สังเกตเห็นผลประโยชน์ในการจะเป็นมิตรกับอังกฤษ โดยหวังว่าความสัมพันธ์ที่ดีนี้จะกลายเป็นความผูกพันทางการทหารในอนาคต ดังเช่นฝรั่งเศสได้รบ ซึ่งในที่สุด Anglo-Russian Entente ได้เป็นจริงขึ้นมาในปี 1907 ทั้ง ๆ ที่นับจากปี 1900 เป็นต้นมา รัสเซียและอังกฤษมีผลประโยชน์ขัดกันมาก และตลอดเวลาที่อังกฤษก็มีนโยบายต่อต้านรัสเซีย กล่าวคือ ในปี 1900 อังกฤษเคยชวนเยอรมนีให้ขัดขวางรัสเซียในจีน ซึ่งในครั้งนั้นเยอรมนีก็ยอมให้อังกฤษยอมเข้าเป็นฝ่ายตนเสียก่อน ในปี 1902 อังกฤษมาทำสัญญากับญี่ปุ่นขัดขวางรัสเซียในจีนอีก (สัญญานี้จะมีการต่ออายุอีกครั้งหนึ่งในปี 1905) ยิ่งไปกว่านั้นในปี 1903 อังกฤษได้มีเรื่องพิพาทกับรัสเซียในเปอร์เซีย ถึงกับอังกฤษได้ประกาศมิให้เรือรบต่างชาติ (หมายถึงรัสเซีย) อยู่ในอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งในครั้งนั้นรัสเซียจำใจต้องยอมตาม สุดท้ายในปี 1905 อังกฤษส่งกองทัพเข้าไปในทิเบต โดยมีเจตนาจะมามีอิทธิพลแทนรัสเซีย และเตือนรัสเซียให้เลิกความพยายามที่จะเข้ามาในอาฟกานิสถาน และอินเดีย ตะวันตกเฉียงเหนือ รัสเซียจำต้องยอมตามอังกฤษเช่นเดิม เพราะเพิ่งพ่ายแพ้ญี่ปุ่นมา แต่ในปี 1907 รัสเซียกลับมีความต้องการจะเป็นมิตรกับอังกฤษ แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ได้ผันแปรไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่สมองของนักการเมืองจะคาดถึง

เยอรมนีก็เคยมีแผนการที่จะดึงรัสเซียเข้ามาเป็นพวกเหมือนกัน เช่นเคยพยายามชี้ให้พระเจ้าซาร์ทรงเห็นว่า อังกฤษเป็นศัตรูที่มีอันตรายมากสำหรับรัสเซีย เคยเสนอความช่วยเหลือให้รัสเซียในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น เช่น เสนอจะส่งถ่านหินให้เรือรบรัสเซีย เพียงแต่มีข้อแม้ว่าถ้าอังกฤษประท้วงว่าเยอรมนีละเมิดสิทธิของชาติเป็นกลาง รัสเซียจะต้องเข้าข้างเยอรมนี และในเดือนตุลาคมปี 1904 ไกเซอร์ได้ส่งข้อเสนอมายังซาร์อีก โดยแนะนำให้จัดตั้งสันนิบาต 3 ชาติขึ้น อันได้แก่ รัสเซีย ฝรั่งเศส และเยอรมนี เพื่อต่อต้านอำนาจของอังกฤษ ซึ่งรัสเซียก็เกือบจะตกลงด้วย เพราะกำลังกลัวการรวมตัวกันของอังกฤษ-ญี่ปุ่น (Dogger Bank Incident) ไกเซอร์จึงว่างสัญญาส่งไปให้ แต่ซาร์ได้ขอผลัดที่จะไปขอปรึกษาฝรั่งเศสก่อน ในฐานะที่ได้มีสัญญาผูกพันกัน ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าฝรั่งเศสจะต้องปฏิเสธ เพราะฝรั่งเศสกับอังกฤษเพิ่งเสร็จสิ้นการทำสัญญาพันธมิตรกัน ดังนั้นแผนการของไกเซอร์ที่จะตั้งสันนิบาตขึ้นจึงไร้ผล แต่กลับแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าเยอรมนีมีนโยบายต่อต้านอังกฤษ

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1905 ระหว่างที่รัสเซียและญี่ปุ่นมีการเจรจาสันติภาพ และจะจบลงด้วยสัญญาปอร์ตสมัธ 5 กันยายน ค.ศ. 1905 ไกเซอร์ได้ทำความประหลาดใจให้กับนานาชาติ ด้วยการเสด็จไปเยี่ยมซาร์บนเรือยอร์ชที่บะจอกโค (Bjoko) ในวันที่ 24 กรกฎาคม และในวันรุ่งขึ้นก็ได้ชักชวนซาร์ซึ่งอยู่โดยลำพังไม่มีที่ปรึกษาทางการเมืองเลยให้เซ็นสัญญา สัญญาบะจอกโคมีความสำคัญว่าแต่ละฝ่ายจะร่วมรบ ถ้าหากฝ่ายหนึ่งถูกโจมตีโดยชาติยุโรป (อังกฤษ) และถ้าเกิดรบกันขึ้นแต่ละฝ่ายจะไม่แยกทำสัญญาสงบศึก สัญญานี้จะมีผลบังคับใช้ในพื้นที่ที่รัสเซียทำสัญญาปอร์ตสมัธเสร็จสิ้น และประการสุดท้ายรัสเซียจะเปิดเผยให้ฝรั่งเศสได้ทราบ พร้อมทั้งชวนให้ฝรั่งเศสร่วมเซ็นด้วย เยอรมนีกลัวสงครามกับอังกฤษจึงได้พยายามหาเพื่อน ทว่าการกระทำของไกเซอร์กลับยิ่งทำให้อังกฤษเพิ่มความไม่พอใจมากขึ้นเพราะสัญญาบะจอกโคเท่ากับต่อต้านอังกฤษโดยตรง และไกเซอร์ยังบอกว่า “สัญญานี้จะเป็นสิ่งเดียวที่จะไม่ทำให้โลกทั้งโลกกลายเป็นของอังกฤษ” ในครั้งแรกซาร์ก็ดูจะยินดีที่จะเซ็นสัญญา แต่เมื่อนำสัญญามาให้รัฐบาลดู ปรากฏว่าไม่มีใครเห็นด้วย แม้แต่วิทผู้ซึ่งพอใจสัญญานี้เหมือนกันในครั้งแรกยังพูดว่า “the pact was absurd” สัญญานี้ขัดกับสัญญาพันธมิตร (Dual Alliance) กับฝรั่งเศส ซึ่งฝรั่งเศสจะต้องไม่พอใจอย่างแน่นอน เมื่อคณะบุคคลไม่เห็นด้วยกับซาร์ ในที่สุดซาร์ก็ต้องยอมจำนน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ซาร์เห็นว่า บรรดารัฐบุรุษของรัสเซียจะไม่ยอมทำสัญญาอะไรที่จะทำให้รัสเซียขัดกับฝรั่งเศส ทั้งนี้เนื่องจากรู้ว่าฝรั่งเศสไม่มีทางเข้ากันได้กับเยอรมนีจะเห็นได้ว่ารัสเซียคำนึงถึงการเป็นมิตรกับฝรั่งเศสมากกว่าเยอรมนี

รัสเซียพอใจจะเป็นมิตรกับฝรั่งเศส มิใช่เพราะไม่พอใจเยอรมนีเรื่องตุรกีเพียงอย่างเดียว แต่เพราะรัสเซียกับฝรั่งเศสมีความสัมพันธ์พิเศษต่อกัน ตั้งแต่ ค.ศ. 1906 ฝรั่งเศสได้ผูกมัดซาร์ด้วย

การให้เงินกู้ก้อนใหญ่ ในปี 1905 เมื่อรัสเซียแพ้สงครามญี่ปุ่นมา ได้เกิดการปฏิวัติในรัสเซีย สภา
ดูมามีอำนาจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ชาวไร่ไม่พอใจมากแต่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ เพราะจำต้องพึ่งเงินจากสภา
เงินกู้ของฝรั่งเศสจึงเป็นทางออกทางเดียวของชาวไร่ที่จะมีอำนาจเหนือสภาอยู่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาล
รัสเซียยังอาศัยเงินกู้จากฝรั่งเศสทำการบูรณะประเทศ และด้วยเหตุผลนี้ประการหนึ่ง ทำให้ฝรั่งเศส
ต้องเข้าสู่สงคราม การที่รัสเซียเพลี่ยงพล้ำจะมีผลทำให้ฝรั่งเศสล้มละลายได้ ดังนั้นความสัมพันธ์
ระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซียจึงอยู่ในรูปสามเหลี่ยม โดยมีฝรั่งเศสอยู่กลาง เมื่ออังกฤษไม่พอใจ
เยอรมนีในที่ประชุมอัลเจียร์ และอังกฤษกับรัสเซียได้สนับสนุนฝ่ายเดียวกัน จึงทำให้เกิดเป็น
มิตรจิตต่อกันมากขึ้น

การสร้างทางรถไฟสายเบอร์ลินแบกแดดเป็นอีกกรณีหนึ่งที่ผลักดันให้รัสเซียมีช่องทางจะ
ปรับความเข้าใจกับอังกฤษได้ ในปี 1899 เยอรมนีได้สัมปทานสร้างทางรถไฟสายเบอร์ลินแบกแดด
ในครั้งนั้นมีรัสเซียก็ไม่พอใจนัก และเมื่อรัสเซียพ่ายแพ้ญี่ปุ่นจำต้องหาทางออกทะเลทางด้านบัลข่าน
เพียงทางเดียว แต่เวลาได้ล่วงเลยไปมาก รัสเซียไม่สามารถจะยับยั้งการสร้างทางรถไฟไว้ได้ (ค.ศ.
1906) ความไม่พอใจเยอรมนีจึงมากขึ้นเป็นทวีคูณ รถไฟสายนี้ครั้งหนึ่งเยอรมนีเคยไปชวนอังกฤษ
ให้ร่วมลงทุนแต่อังกฤษได้ตอบปฏิเสธเพราะเกรงว่าอินเดียจะเป็นอันตราย นอกจากนั้นเลอร์ดซัลลิส
เบอร์รี่ นายกรัฐมนตรีอังกฤษยังพูดว่า “ใครก็ตามจะมาสร้างทางรถไฟสายนี้ กับรัสเซีย
จะต้องเผชิญกับรัสเซีย” อังกฤษเห็นว่าเป็นการดีที่ไม่เข้ายุ่งเกี่ยว และปล่อยให้เยอรมนี ไปพบ
เพียงผู้เดียว จึงทำให้รัสเซียพอใจอังกฤษ ในปี 1907 อังกฤษกับรัสเซียจึงสามารถปรับความ
เข้าใจกันได้ ได้ตกลงกันเรื่องเปอร์เซีย โดยจะแบ่งเป็นเขตอิทธิพล รัสเซียจะมีอิทธิพลด้านตะวันตก
เฉียงเหนือในขณะที่อังกฤษอยู่ด้านตะวันออก และทั้งสองตกลงจะร่วมกันรักษาเอกราชบูรณะภาพของ
เปอร์เซีย แต่ตลอดเวลาอังกฤษก็ยังมีความหนักใจอยู่ เพราะหลัง ค.ศ. 1907 รัสเซียยังคงมีที่ที่จะ
รวมเขตอิทธิพลของตนให้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรรัสเซียให้ได้

ประเทศที่มาตกลงทำสัญญาพันธมิตรกับอังกฤษทุกครั้งหวังจะได้ผลประโยชน์จากอังกฤษไม่
ว่าจะเป็นญี่ปุ่น ฝรั่งเศส หรือรัสเซีย เช่นเมื่อเซ็นสัญญากับญี่ปุ่นในปี 1902 ญี่ปุ่นก็รบกับรัสเซียในปี 1904
อังกฤษเซ็นกับฝรั่งเศสในปี 1904 อีก 2 ปีต่อมาฝรั่งเศสก็ไชนโยบายคุกคามเยอรมัน และขณะนี้จะ
เซ็นกับรัสเซีย ซึ่งจะเกิดการคุกคามต่อเอกราชของเปอร์เซียในอีก 3—4 ปีถัดมา หลังจากทำความ
ตกลงกันในปี 1907 แล้ว ความสัมพันธ์กับรัสเซียถึงจะไม่ราบรื่นนัก แต่อังกฤษยังวางใจในเรื่องว่า
สามารถกันไม่ให้รัสเซียมาามีอิทธิพลใกล้อินเดีย จึงพอใจพอสมควร ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้รัสเซียฝรั่งเศส
และญี่ปุ่นทำสัญญาว่าจะรักษาเอกราชและบูรณะภาพของจีนเอาไว้ได้อีก สรุปได้ว่าทางรถไฟสาย

เบอร์ลินแบบแคต ซึ่งให้เฉพาะชื่อเสียงในด้านความเป็นมหาอำนาจแก่เยอรมนี ผลักดันให้รัสเซียยินดีจะผูกมิตรกับอีกหลายประเทศ เพื่อจะได้มีอิทธิพลและเสียงสนับสนุนในการเข้ามามีอำนาจในบัลข่าน รัสเซียมั่นใจว่าถ้าสงครามเกิดขึ้นตนจะไม่สู้รบโดยลำพัง ดังนั้นหลังจากทำข้อตกลงฉบับมิตรแล้วรัสเซียจึงทุ่มความสนใจมาในบัลข่านอย่างเต็มที่

ดินแดนแถบแหลมบัลข่านกับมหาอำนาจ จากปี 1878 ดินแดนแถบบัลข่านเริ่มปรากฏให้เห็นว่าเป็นจุดอันตราย เมื่อมาถึงปี 1905 รัสเซียหันความสนใจจริงจังมาแถบนี้ ปรากฏว่าทุกสิ่งได้เปลี่ยนไป บุลกาเรียเมื่อครั้งได้ปกครองตัวเองใหม่ ๆ เคยต่อต้านรัสเซีย แต่เดี๋ยวนี้กลับนิยมชื่นชมรัสเซีย ไม่ว่าจะเป็บบูลกาเรีย เซอร์เบีย หรือมอนเตเนโกรต่างไม่พอใจออสเตรีย—ฮังการี เนื่องจากนโยบายของออสเตรียที่กดขี่พวกสลาฟ ส่วนรูเมเนียซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นละตินยังคงสนับสนุนเยอรมนีและขอลเทรียอยู่เช่นเดิม ยิ่งไปกว่านั้นมิสัญญาว่าอาณาจักรเตอร์กซึ่งจะสลายตัวตั้งแต่ปี 1903 ยิ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น

ในปี 1897 ออสเตรียและรัสเซียได้เคยทำความตกลงกันว่าจะรักษาสถานอำนาจเดิมของบัลข่านที่เป็นอยู่ในปี 1897 นี้ตลอดไป ในปี 1903 ทั้งสองประเทศยังมาทำความตกลงกันอีกว่าจะยังคงถือนโยบายเดิม พร้อมทั้งจะพยายามรักษาสันติภาพในบัลข่านให้คงอยู่ตลอดไป แต่ในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1903 ได้เกิดการกบฏขึ้นในมาซิโดเนีย เรื่องอยู่ที่ว่า ชาวมาซิโดเนียส่วนมากเชื้อสายกรีกและนับถือศาสนาคริสต์นิกายกรีกออร์ทอดอกซ์ถูกเตอร์กปกครองอย่างทารุณ และเมื่อทำการปฏิวัติขึ้นก็ถูกปราบปรามอย่างทารุณ ถึงจะไม่มีผลประโยชน์ด้านการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ในสายตาชาวยุโรปเห็นว่าตุรกีมีการปกครองกดขี่แบบตะวันตก และในปี 1903 นี้เองเนื่องจากสุลต่านทรงรภาพามาก การปกครองได้อยู่ในมือของพวกเสนาบดีที่หัวรุนแรง คนเหล่านี้เกลียดชังชาวตะวันตก ความกดขี่จึงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเมื่อประกอบกับผลได้ทางการเมือง ทั้งรัสเซียและออสเตรียจึงให้ความสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นคริสต์นิกายกรีกออร์ทอดอกซ์เช่นกันจึงถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือออสเตรียจึงต้องมีส่วนด้วยเพราะมาซิโดเนียติดต่อกับดินแดนของอาณาจักรตน และยังมีสลาฟอยู่มากด้วย และมหาอำนาจต่าง ๆ ก็เห็นชอบด้วยว่าควรจะต้องเข้าเกี่ยวข้อง ในที่สุดมหาอำนาจได้ตกลงกันว่า จะตั้งกองตำรวจนานาชาติสำหรับป้องกันชีวิต ทรัพย์สิน ของประชาชนในมาซิโดเนียให้พ้นจากการกดขี่ที่ทารุณของพวกเตอร์ก ประเทศที่จะส่งกำลังมารวมกันเป็นตำรวจสากลได้แก่อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ออสเตรีย ยกเว้นเยอรมนี (เพราะกำลังต้องการเอาใจตุรกี) ยิ่งกว่านั้นในปี 1905 ลอร์ดแลนสดาว์น (Lord Lansdown) ยังพยายามดำเนินนโยบายทำให้อำนาจการเก็บภาษีมาอยู่ใต้ความ

ควบคุมของกองตำรวจนาชาติ ถึงแม้ว่ารัสเซียและออสเตรียจะยินยอมตาม แต่ก็ไม่พอใจนักที่มหาอำนาจเข้าแทรกแซง ค.ศ. 1907 สอรรถเกร์ได้เสนออีกว่า ควรจะทำการปรับปรุงกองตำรวจนาชาติให้เข้มแข็งขึ้น มาถึงจุดนี้ทั้งรัสเซียและออสเตรียทนไม่ได้ จึงปฏิเสธโดยสิ้นเชิงตลอดจนเยอรมนีก็นิเสธอย่างไม่มีเยื่อใยด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับออสเตรียตึงเครียดยิ่งขึ้นในปี 1908 เมื่ออาเรนทัล (Aehrenthal) รัฐมนตรีต่างประเทศคนใหม่ของออสเตรียฮังการีได้ประกาศจะสร้างทางรถไฟในบัลข่าน ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จจะเป็นการสร้างทางรถไฟเวียนนา ผ่านซานจัค (Sanjak) ของโนวีบาซา (Novibazar) ไปเชื่อมดินแดน ตุรกีที่ Mitrovica นอกจากออสเตรียจะมาก่อทะเลที่แหลมซาโลนิกาได้สำเร็จแล้ว เส้นทางรถไฟสายดังกล่าวนี้จะตัดมอนเตเนโกรออกจากเซอร์เบีย ซึ่งจะมีผลให้ออสเตรียแยกเซอร์เบียให้อยู่โดยลำพัง จะทำให้ออสเตรียมีอำนาจเพิ่มขึ้น กล่าวโดยที่จริงทางรถไฟสายนี้ ไม่มีทางได้สำเร็จ เพราะสภาพภูมิศาสตร์เป็นอุปสรรคมาก แต่โครงการได้แสดงให้เห็นเจตนาของออสเตรียที่ต้องการจะเปลี่ยนสถานภาพในบัลข่าน เท่ากับออสเตรียได้ละเมิดข้อตกลงของปี 1903 (Mürzsteg) รัสเซียจึงไม่พอใจมาก เพื่อให้สมคูลย์กัน อิสโอสกี (Izvoisky) รัฐมนตรีต่างประเทศของรัสเซียได้เสนอจะสร้างทางรถไฟขึ้นบ้าง โดยจะเริ่มจากพรมแดนด้านตะวันออกของเซอร์เบีย ไปออกที่ San Giovanni di Medua ในอัลบาเนีย ซึ่งทางรถไฟทั้งสองสายจะขัดกันเป็นรูปกากบาท ถึงแม้ว่าทางรถไฟทั้งสองสายไม่มีทางจะสร้างได้ แต่ก็เป็นเรื่องแสดงให้เห็นถึงการขัดกันของมหาอำนาจทั้งสอง

คำประกาศเรื่องสร้างทางรถไฟของออสเตรียเกิดขึ้น 6 เดือนหลังจากรัสเซียและอังกฤษทำสัญญาเป็นมิตรกัน เยอรมนีจึงเห็นว่าออสเตรียทำให้รัสเซียถอยห่างจากตนไปมากขึ้น แต่บุโล (Bülow) ก็ปลงใจตนเองว่า ข้อตกลงฉันทมิตรระหว่างรัสเซีย — อังกฤษ (Russo — British Entente) มิได้หมายความว่ารัสเซียจะต่อต้านเยอรมัน แต่ในปีนั้นเองทั้งไกเซอร์และบุโลก็ประกาศว่าเยอรมันถูกบีบรัด และเยอรมันจะทำทุกทางเพื่อแก้ไขสถานการณ์ แม้แต่จะเป็นวิธีการรุนแรง เช่น สงครามก็ตาม

วิกฤตการณ์บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ค.ศ. 1908 เป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์อีกครั้งหนึ่ง ได้มีการปฏิวัติขึ้นในตุรกี ซึ่งการปฏิวัติครั้งนี้ก็เนื่องมาจากความกลัวที่อังกฤษกับรัสเซียมาทำความตกลงกันได้ รัฐบาลตุรกีก็รู้สึกว่ายังรักษาอำนาจหรือรักษาอาณาจักรอยู่ได้ ก็โดยอาศัยการขัดแย้งกันของมหาอำนาจมารักษาคูลย์อำนาจกัน และมหาอำนาจที่สำคัญคือรัสเซียกับอังกฤษ เมื่อทั้งสองประเทศทำความตกลงกันได้ ตุรกีจึงวิตกว่ารัสเซียและอังกฤษจะร่วมมือกันแท้จริงเท่ากับว่านโยบายสมคูลย์ใช้

ไม่ได้ จึงคิดจะปฏิรูปการปกครองภายในให้เข้มแข็งขึ้น แต่ก็มีโชเฉพาะครั้งนี้ ทุกครั้งที่มหาอำนาจ
เข้ามารัฐบาลตุรกีจะทำการปฏิรูปประเทศเสมอมา ดังนั้นเมื่อมีท่าทีว่าอันตรายจะเกิดขึ้น ปี 1908 พวก
เตอร์กหนุ่ม (Young Turk) จึงทำการปฏิวัติขึ้น ขบวนการเตอร์กหนุ่มเดิมที่เป็นขบวนการของกลุ่ม
หัวก้าวหน้านิยมเสรีนิยมและเคยถูกเนรเทศออกนอกประเทศ แต่การดำเนินการแพร่ขยายขบวนการ
เสรีนิยมยังคงมีอยู่ และในปี 1903 คนกลุ่มนี้ยังเข้ามาพัวพันกับกลุ่มชาตินิยมในตุรกีด้วย ได้สนับสนุน
ให้บรรดาชาติเล็ก ๆ ตีร่นปกครองตนเอง แต่เหตุการณ์ยังคงไม่รุนแรงนัก เพราะนอกจากจะอยู่
นอกประเทศแล้ว ยังไม่มีกำลังสนับสนุนเพียงพอ ทว่านับจากปี 1907 ไป พวกเตอร์กหนุ่มได้ไปติดต่อกับ
พวกทหารในประเทศได้สำเร็จ ค.ศ. 1908 จึงทำการปฏิวัติขึ้น การปฏิวัติขยายไปอย่างรวดเร็ว
แต่ในที่ที่สุดกลุ่มทหารกลับคุมสถานการณ์ทั้งหมด ภายใต้คณะกรรมการที่เรียกว่า Committee of Union
and Progress ภายใต้การนำของ Eaver Bey Niazi ผลที่สุดสุดค่านับดุล ฮามิด (Abdul Hamid)
ผู้ซึ่งอ่อนแออยู่แล้วจึงได้ยินยอมราชทานรัฐธรรมนูญให้ ทว่าเหตุการณ์ยังคงไม่สงบอยู่นั่นเอง สภา
เกิดการแตกระหว่างพวกหัวเก่ากับใหม่ พวกเตอร์กหนุ่มที่เป็นทหารมีความรู้สึกชาตินิยมจัด ไม่สนับสนุน
เสรีนิยม และไม่เห็นด้วยที่จะสนับสนุนชนเชื้อชาติต่าง ๆ ให้ปกครองตนเอง หรือแม้แต่จะผ่อน
ปรน ในตอนต้นเมื่อเกิดการปฏิวัติและพวกเสรีนิยมยังมีอำนาจอยู่มาก ได้เคยประกาศจะให้พวก
คริสเตียนมีเสรีภาพ เสมอภาค ทัดเทียมกับอิสลาม ก็เป็นที่เชื่อถือโดยทั่วไป ถึงกับมหาอำนาจซึ่งควบคุม
มาซิโดเนียอยู่ได้ประกาศถอนตัวออกไป แต่เมื่อทหารเข้ามามีอิทธิพล ได้ใช้นโยบายบีบบังคับ ตัดรอน
เสรีภาพ เป็นไปเช่นเดียวกับก่อนการปฏิวัติ และจะรุนแรงกว่าสมัยสุดค่านับดุลเรื่องอำนาจเสียอีก นอก
จากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่มเตอร์กหนุ่มแตกออกเป็น 2 กลุ่มแล้ว พวกเสรีนิยมยังแบ่งเป็น 2
ฝ่าย นิยมฝรั่งเศสและอังกฤษกลุ่มหนึ่ง และพวกทหารนิยมเยอรมนี และเมื่อเวลาผ่านไปความนิยม
ในเยอรมนีก็ยิ่งสูงขึ้น

เมื่อเกิดความวุ่นวายขึ้นเช่นนี้ ออสเตรียจึงเกิดความวิตกต่อเหตุการณ์ที่จะผันแปรไป ถ้า
หากว่าพวกเตอร์กหนุ่มซึ่งทั้งมีทั้งกำลังทหารและพลังชาตินิยมที่รุนแรง ได้อำนาจเต็มที่ อาจจะทำ
ปกครองดินแดนที่อยู่ให้ตุรกีในนามได้ ซึ่งมหาอำนาจจะไม่มีข้ออ้างที่จะขัดขวาง ถ้าตุรกีสัญญาว่าจะ
ปฏิบัติต่อชาวคริสต์อย่างเป็นธรรม ออสเตรียเป็นผู้ดูแลเซอร์เซโกวีนาและบอสเนียแทนเตอร์กก็ตาม
สัญญาเบอร์ลิน ซึ่งประชาชนในแคว้นทั้งสองเป็นสลาฟได้เช่นเดียวกับสลาฟในอาณาจักรออสเตรีย
ซึ่งถ้าออสเตรียควบคุมชาวสลาฟในแคว้นดังกล่าวไม่ได้ จะไม่สามารถควบคุมชาตินิยมสลาฟไว้ได้
ออสเตรียจึงต้องการจะทำลายพวกเตอร์กหนุ่ม จึงใช้ความวุ่นวายในตุรกีเข้าแทรกแซงหาผลประโยชน์
ทันที

ในเดือนเมษายนอาเรนทัล เดินทางไปพบกับ อีสโอสกี ผู้แทนของรัสเซีย ทั้งนี้เพราะมีสัญญากันว่าทั้งสองประเทศจะรักษาสถานภาพเดิมในบัลข่าน เมื่อออสเตรียต้องการจะเปลี่ยนฐานะของบางประเทศในบัลข่าน จึงต้องมาเจรจากับรัสเซีย ในที่ประชุมออสเตรียเสนอว่าจะรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาเข้ากับอาณาจักร ในขณะที่รัสเซียต้องการเลิก Straits Convention¹ การประชุมจบสิ้นลงในเดือนกรกฎาคม ซึ่งก็เป็นเวลาหลังจากที่อังกฤษและรัสเซียพบกันแล้วที่รีวัล (Reval) โดยออสเตรียเสนอว่าถ้ารัสเซียยินยอมให้ผนวกดินแดนทั้งสอง ออสเตรียจะสนับสนุนให้เรือรบรัสเซียผ่านเข้าออกช่องแคบได้ และออสเตรียสัญญาจะไปชวนเยอรมนี อิตาลี ให้สนับสนุนรัสเซียอีกด้วย ออสเตรียยืนยันว่าจะรีบดำเนินการโดยเร็ว แต่รัสเซียคัดค้านว่าการจะละเมิด Straits Convention นั้นกระทบกับมหาอำนาจ (อังกฤษ รัสเซีย ฝรั่งเศส ออสเตรีย และปรัสเซีย) จึงเสนอให้มีการเรียกประชุมมหาอำนาจ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าต้องใช้เวลา และยังไม่แน่ว่าผู้ใดจะมาไม่ได้ ซึ่งออสเตรียไม่สามารถจะรอได้ ดังนั้นในขณะที่มีการเจรจากันอยู่ ออสเตรีย ดำเนินแผนการรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาด้วยการไปเชิญพระเจ้าเฟอร์ดินานแห่งบูลกาเรียมายังเวียนนา และพูดเป็นนัยว่าออสเตรียจะให้ความสนับสนุนกรณีที่บูลกาเรียจะประกาศอิสรภาพ วันที่ 5 ตุลาคม 1908 บูลกาเรียจึงประกาศเอกราช และอีก 2 วันต่อมาออสเตรียได้ประกาศรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

การกระทำของทั้งออสเตรียและบูลกาเรียเท่ากับเป็นการละเมิดสนธิสัญญาเบอร์ลิน การกระทำของออสเตรียจึงทำความประหลาดใจให้กับมหาอำนาจเป็นอันมาก เพราะไม่มีสัญญาณใดแสดงให้เห็นมาก่อนเลย สำหรับอังกฤษ ถึงแม้ว่าจะไม่คิดว่าสัญญาเป็นของถาวร แต่เมื่อจะยกเลิกก็ควรจะมีการประชุมระหว่างประเทศเสียก่อน ดังนั้นอังกฤษจึงสนับสนุนรัสเซียในแง่ที่ว่าควรมีการเรียกประชุมผู้แทนของรัสเซียได้เจรจาขอร้องอังกฤษว่า เพื่อเป็นการชดเชยที่ออสเตรียผนวกบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา รัสเซียจะขอให้เรือรบเดินผ่านช่องแคบดาดะแนลและบอสโฟรึส เมื่อรัสเซียเปิดเผยท่าทีออกมา ทำให้อังกฤษได้ทราบว่าการที่รัสเซียเสนอให้เรียกประชุมนั้นมีใช่เพื่อหลักเกณฑ์ แต่มีเจตนาเบื้องหลัง นอกจากอังกฤษจะตอบทำนองปฏิเสธว่าตนให้สัญญาอะไรไม่ได้แล้ว ยังหมดความสนใจที่จะประชุมอีกต่อไป

ฝรั่งเศสไม่พอใจการกระทำของรัสเซียเช่นกัน ในฐานะที่ว่ารัสเซียมีสัญญาไมตรีกับรัสเซีย เมื่อจะทำสิ่งใดก็ควรจะให้ฝรั่งเศสได้รู้บ้าง แต่รัสเซียกลับไปปรึกษาออสเตรีย นอกเหนือไปจากนั้นยังเกรงการขยายอำนาจของรัสเซีย ส่วนออสเตรียซึ่งมีเยอรมนีสนับสนุนอยู่อย่างเต็มที่ เห็นแล้วว่า

¹ Straits Convention ก.ศ. 1841 ซึ่งระบุว่า ช่องแคบดาดะแนลและบอสโฟรึสจะไม่เปิดให้เรือรบชาติใดผ่านในเวลาที่ถูกยึดอยู่ในระบอบสันติ

มหาอำนาจไม่ต้องการจะเรียกประชุม ถึงแม้ว่าจะได้เคยสัญญาที่จะสนับสนุนรัสเซียให้ออกทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ออสเตเรียก็ทำวางเฉย นอกจากนี้ยังประกาศว่าออสเตเรียจะไม่ไปประชุม ถ้าพูดถึงเรื่องอื่น ๆ นอกจากจะพูดถึงเรื่องของออสเตเรียในการผนวกเท่านั้น เท่ากับว่าออสเตเรียปฏิเสธโดยสิ้นเชิง การประชุมจึงไม่เกิดขึ้น และออสเตเรีย ได้บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาไป โดยที่รัสเซียไม่ได้สิ่งใดเลยแต่เพื่อจะเอาใจมหาอำนาจว่าไม่ได้เสียหน้าจนเกินไป ออสเตเรียได้เสนอเงินชดเชยให้ตุรกี ขณะเดียวกันบุลกาเรียประกาศว่าจะให้ค่าเสียหายแก่ตุรกีเช่นกัน ในช่วงนี้รัสเซียซึ่งต้องการจะกัหน้าตนเองอยู่แล้วจึงได้เสนอจ่ายเงินชดเชยให้แก่ตุรกีแทนบุลกาเรีย โดยจะยกเลิกหนี้สินที่ตุรกีติดค้างอยู่ให้ทั้งหมด จึงทำให้รัสเซียได้ไม่ตรีจิตจากบุลกาเรีย เพราะการกระทำของรัสเซียเท่ากับสนับสนุนการประกาศอิสรภาพของบุลกาเรียด้วย

ออสเตเรียและเยอรมนีเห็นแล้วว่าสัมพันธมิตรสามเส้า (Triple Entente) มีผลประโยชน์ขัดกันอยู่ จึงพยายามจะทำให้เห็นว่าตนเป็นผู้ชนะโดยเด็ดขาด เยอรมนีจึงดำเนินการให้มหาอำนาจรับรองการรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาของออสเตเรีย และยังได้ขู่จะรบกับรัสเซียถ้ารัสเซียยังยืนยันจะขัดขวาง ดังนั้นถึงแม้รัสเซียจะยอมให้คำรับรองในที่สุด แต่ก็ระส่ำระสายไม่พอใจเยอรมนีมากขึ้น ส่วนอังกฤษบ่าเบียงให้ออสเตเรียไปตกลงกับเซอร์เบียให้เรียบร้อยเสียก่อน อังกฤษจึงจะให้คำรับรองเป็นทางการ จึงเท่ากับว่าทุกอย่างขึ้นอยู่กับเซอร์เบีย ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่พอใจเหตุการณ์ในครั้งนี้เลย บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนานอกจากจะอยู่ในแผนการร่วมสลอฟแล้ว รัฐทั้งสองยังจะทำให้เซอร์เบียมีทางออกทะเลอีกด้วย ถ้าหากรัฐดังกล่าวอยู่ใต้การปกครองของตุรกี เซอร์เบีย ยังพอมีความหวัง เพราะตุรกีอ่อนแอ แต่บัดนี้ออสเตเรียซึ่งมีเยอรมนีหนุนหลังมาผนวกไป ความหลังของเซอร์เบียจึงหมดสิ้นไปด้วย เพราะเซอร์เบียรู้ตนเองว่าไม่มีทางสู้เยอรมนีได้ เซอร์เบียจึงไม่พอใจเป็นอย่างมาก เห็นได้จากเมื่อรัสเซียซึ่งเป็นสลอฟประกาศรับรองการผนวก ได้มีการขว้างปาสถานทูตรัสเซียในเซอร์เบียเป็นการใหญ่ แม้แต่รัชทายาทเซอร์เบียเองซึ่งเป็นคนหัวรุนแรงยังขอลาออกจากตำแหน่ง (28 มีนาคม) แต่ในที่สุดเซอร์เบียจำต้องยอมตามข้อเรียกร้องของมหาอำนาจ

ท่าทีอันแข็งแกร่งของเซอร์เบียในเหตุการณ์ครั้งนี้ นำความไม่สบายใจมาให้ออสเตเรียมากพอสมควร ในครั้งแรกจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ ซึ่งชรามาก และประสบกับความปราชัยในการเมืองระหว่างประเทศเสมอมาได้แสดงท่าทีต้องการประนีประนอม แต่ฟรานซิส เฟอร์ดินานองค์รัชทายาทและผู้บัญชาการทหาร มีความเห็นเช่นเดียวกับคอนราดว่าควรจะจัดการกับเซอร์เบียให้เด็ดขาดลงไปโดยเร็ว จึงพอกกล่าวได้ว่า นโยบายสงครามของออสเตเรียที่มีต่อเซอร์เบียที่เกิดขึ้นในปี 1914

จึงมิใช่ของใหม่แต่อย่างใด แต่ด้วยการแนะนำของอังกฤษ ออสเตรียจึงได้ยินยอมถ่วงการยื่นคำขาดมาจนถึงสิ้นเดือนมีนา ดังนั้นในปีถึงแม้เซอร์เบียจะยินยอมประกาศเห็นด้วยกับการผนวกบอสเนียเซอร์เวโกวีนาของออสเตรีย ออสเตรียจึงคงไม่พอใจ ออสเตรียยังบังคับให้เซอร์เบียลดกำลังทหารลงให้เหลือเท่ากับปี 1908 พร้อมทั้งให้เซอร์เบียรับปากว่าจะไม่ทำการโฆษณาต่อต้านออสเตรียในอาณาจักรออสเตรีย เป็นอันสรุปว่าออสเตรียรวมบอสเนียและเซอร์เวโกวีนาไปโดยไม่ยุ่งมากนักในขณะที่รัสเซียไม่ได้ทำอะไรเลย นอกจากนั้นวิกฤตการณ์ครั้งนี้อย่างยิ่งชี้ให้เห็นว่า สัญญาไม่ใช่เศษกระดาษในทัศนะของอังกฤษ ถ้าหากว่าจะมีการละเมิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ควรจะต้องมีการประชุมก่อน (ถึงแม้ว่าครั้งนี้จะไม่มีการประชุม) ประการที่สอง เหตุการณ์ครั้งนี้ถือเป็นชัยชนะระหว่างกลุ่มประเทศครั้งที่สองคือ ออสเตรีย เยอรมนี มีชัยเหนือกลุ่มอังกฤษ ฝรั่งเศสและรัสเซีย (ครั้งแรกครั้นออสเตรียจัดกลุ่ม Triple Entente ชนะ Triple Alliance) เท่ากับแพ้ชนะเท่ากัน ซึ่งทำให้เหตุการณ์ดังครีดยุคขึ้น นับเป็นการสันตะเทือนระบบยุโรป

สำหรับปฏิกิริยาต่อวิกฤตการณ์ครั้งนี้ รัสเซียได้รับความอับอายมากกว่าคนอื่น เพราะถูกเยอรมนีเหยียดหยามและดูถูก พวกจักรวรรดิรัสเซียตั้งใจปรับปรุงประเทศอย่างเต็มที่ สะสมกำลังทหารเพื่อจะได้ไม่ถูกดูถูกอีกเป็นคำรบสาม ส่วนในออสเตรีย พวกหัวรุนแรงเห็นว่าควรจะฉวยโอกาสตอนนี้ทำสงครามกับเซอร์เบีย เพื่อจะได้ปราบศุนย์กลางสลาวให้ราบคาบไปเลย ถึงกับมีการปลอมเอกสารเพื่อชักนำให้กลายเป็นข้อพิพาท อันจะได้ทำลายพวกเซอร์เบอร์—โคอท์ในออสเตรีย แต่กลับทำให้ความรู้สึกชาตินิยมรุนแรงเพิ่มขึ้น เพราะเห็นว่าออสเตรียหักหลัง และถึงแม้รัฐบาลเซอร์เบียจะรักษาสัญญาว่าจะไม่โฆษณาต่อต้านออสเตรีย เหตุการณ์รุนแรงก็จะต้องดำเนินต่อไป เพราะชาวเซอร์เบีย 3 ล้านคนที่อยู่ในออสเตรีย ในขณะที่ยังมีชาวโครชและเชปถึง 5 ล้านคนอยู่ภายใต้อาณาจักรออสเตรีย ตลอดจนถึงชาวบอสเนียอีกจำนวนล้านกำลังรอคอยการปลดปล่อยจากการปกครองของราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก การโฆษณาจึงเป็นไปอย่างเข้มข้นในบอสเนียตามาเดย์ และโครเวีย ซึ่งพิษของความไม่ไว้วางใจนี้ได้ก่อตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในออสเตรีย ถึงแม้ว่าความรุนแรงของพลังชาตินิยมจะเป็นที่ประจักษ์ แต่เพราะขาดความสนใจ มหาอำนาจมองข้ามความสำคัญพลังชาตินิยมของประเทศเล็ก ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย

ขบวนการเพื่อสันติภาพ 1914 คงจะมีแนวโน้มว่าคนกลัวสงครามจะเกิดขึ้น ดังนั้นในระยะก่อนปี 1914 จึงมีการเคลื่อนไหวเพื่อแสวงหาสันติภาพ มีสมาคมมากกว่า 100 สมาคมทำการจดทะเบียนที่สวิสเซอร์แลนด์ กฎหมายนานาชาติก็มีการพัฒนากันตลอดระยะเวลาศตวรรษที่ 19 และองค์การกาชาดสากลได้ก่อตั้งขึ้นที่เจนีวา สวิสเซอร์แลนด์ ปี 1864 นักประพันธ์ยิ่งใหญ่ในยุคนั้น ได้แสดงความ

รัฐสภาทางด้านแสวงหาสันติภาพ มีการแจกรางวัลโนเบลแก่ผู้ทำงานเพื่อสันติภาพ ชาร์นิโคลส์ที่ 2 ของรัสเซียก็พยายามจัดการประชุมนานาชาติที่กรุงเฮก (The Hague Peace Conferences) เพื่อเจรจาเรื่องการลดอาวุธ การประชุมจัดขึ้นครั้งแรกในปี 1899 ซึ่งมีผู้เข้าประชุมถึง 26 ประเทศทว่าไม่มีสิ่งใดก้าวหน้า นอกจากชี้ให้เห็นว่าสงครามในอนาคตจะมีอาวุธใดเป็นสิ่งสำคัญ การประชุมลดอาวุธครั้งที่ 2 จัดขึ้นในปี 1907 มี 44 ประเทศส่งผู้แทนเข้าร่วมด้วย และการประชุมประสบความสำเร็จเหมือนเดิมเมื่อมาถึงปัญหาเรื่องลดอาวุธ ไกอเซอร์ทรงให้ความเห็นว่าการลดอาวุธเป็นความหวังที่เลื่อนลอย และความยิ่งใหญ่ที่เหลวไหล และสรุปว่าข้อเสนอลดกำลังอาวุธของอังกฤษเป็นกลลวงที่จะขัดขวางการพัฒนาทางด้านกำลังทางเรือของเยอรมนี การประชุมครั้งที่สองจึงยังคงไม่มีสิ่งใดคืบหน้าเช่นเดียวกับครั้งแรก

ในที่ประชุมมีการพูดกันมากเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างอาวุธ และในครั้งนั้นอังกฤษเสนอให้รักษาอำนาจทางทะเลเท่าเท่า ถ้าทุกประเทศจะรักษาสถานะเดิม ซึ่งเยอรมนีได้คัดค้านอีกเช่นกัน เมื่อการประชุมลดอาวุธครั้งแรกปี 1899 รัสเซียเคยเสนอลดอาวุธ และเยอรมนีก็นำความแตกต่างของข้อเสนอลดอาวุธอยู่ที่ว่า รัสเซียล้าหลังประเทศอื่น ๆ และยังขาดกำลังที่จะดำเนินงาน ซึ่งเหตุผลต่างไปกับอังกฤษ อังกฤษเสนอไม่ให้นำกำลังอาวุธทางเรือ เพราะอังกฤษมีกำลังเหนือกว่าผู้อื่นทั้งสิ้น จึงพอใจที่จะไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลง จึงเห็นได้ว่าเยอรมนีจะต้องปฏิเสธโดยสิ้นเชิงอย่างไม่เป็นที่สงสัย ยิ่งไปกว่านั้นในการประชุมครั้งแรก รัสเซียยังมีเรื่องขัดใจกับอังกฤษ แต่ในปีนั้นทั้งสองประเทศกำลังเจรจาเป็นมิตรกัน ท่าทีของเยอรมนีจึงแข็งกร้าวเต็มที่ ในสายตาของมหาอำนาจ จากการประชุมลดกำลังอาวุธครั้งแรกพอเชื่อได้ว่า สงครามระหว่างเยอรมนีกับอังกฤษเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต ถึงแม้ว่าทุกคนจะไม่ได้ทันคิดในปี 1899

ในเดือนพฤศจิกายนของปี 1907 นี้เอง ไกอเซอร์วิลเลียมได้เสร็จไปอังกฤษ และจะเสนอ ยกบางส่วนของทางรถไฟสายเบอร์ลิน แบกแดดที่ไปจบลงที่อ่าวเปอร์เซียให้กับอังกฤษ แต่พอตีบลูคัดค้านไว้เสียก่อน จะเห็นได้ว่าไกเซอร์เป็นคนว่องไว แต่ไม่ชอบปรึกษาเสนาบดีก่อนจึงทำให้ถูกขัดอยู่เรื่อย และยังทำให้เกิดวิกฤตการณ์ระหว่างชาติอยู่เสมออีกด้วย อย่างไรก็ตามข้อเสนอของเยอรมนีก็นับว่าเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะรักษาความเป็นมิตรกับอังกฤษไว้ได้ เพราะความสัมพันธ์ฉันท์มิตรระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซียยังไม่กระชับนัก เป็นแต่เพียงก้าวแรก จึงพอเป็นไปได้ที่อังกฤษจะเป็นมิตรกับเยอรมนีและรัสเซียพร้อมกันไป

ปี 1908 ไกอเซอร์วิลเลียมเองกลับทำให้ความสัมพันธ์กับอังกฤษเลวลง เซอร์ ชาลส์ ฮาร์ดิง (Sir Charles Hardinge, First Lord of Admiralty) ได้พูดถึงอันตรายต่อสันติภาพของโลกที่มาแข่งขันกันในเรื่องกำลังทางเรือ แต่ไกเซอร์ทรงตอบว่า เยอรมนีพร้อมจะทำสงครามมากกว่าจะอยู่

ได้คำสั่งของต่างชาติ เท่ากับเป็นการจับจุดอ่อนของอังกฤษ เมื่อคนอังกฤษได้ทราบเรื่อง จึงเร่งรื้อให้รัฐบาลเพิ่มกำลังทางเรือมากขึ้นไปอีก นอกจากนั้นในปีนี้ไกเซอร์ยังรับสั่ง (Daily Telegraph) อีกว่า “ประชาชนของพระองค์ต้องการทำสงครามกับอังกฤษ มีแต่พระองค์เท่านั้นที่ต้องการเป็นมิตรกับอังกฤษ” พอล่าว่าได้ว่ามติมหาชนได้กลายเป็นเครื่องมือของบรรดารัฐบาลของประเทศยุโรปในศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ในการจะดำเนินนโยบายให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ ประชาชนของทั้งสองประเทศต่างเกลียดชังซึ่งกันและกัน ไกเซอร์ถึงกับรับสั่งว่าสงครามอาจเกิดขึ้นได้ในปีนี้ และปีนี้เองก็เกิดวิกฤตการณ์ในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา

ค.ศ. 1908 เช่นกันอังกฤษสืบรู้อีกว่า เยอรมนีกำลังวางแผนการจะเพิ่มกำลังทางเรือ และกำลังเสนอให้รัฐสภาอนุมัติ ความไม่ไว้วางใจและไม่พอใจจึงเพิ่มมากขึ้น ปี 1909 รัฐสภาอังกฤษได้อนุมัติให้รัฐบาลสร้างเรือเดรดน็อต (Dreadnought) ได้ 8 ลำ ซึ่งจะทำให้อังกฤษนำหน้าเยอรมันไป และปี 1909—1911 อังกฤษก็สร้างเพิ่มขึ้นอีกเป็น 18 ลำ ในขณะที่เยอรมนีมีเพียง 9 ลำ แต่อังกฤษยังคงไม่พอใจ จึงได้พยายามให้มีการเจรจาลดกำลังอาวุธอีก ซึ่งเยอรมนียังคงปฏิเสธ จนกว่าอังกฤษจะยอมเข้ากลุ่มพันธมิตรด้วย

ในปี 1909 เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคคลในคณะรัฐบาลของเยอรมนี เบ็ธแมน—โฮลวิทได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนทีบูโล และคิงเคอเดิน—วอชเชอเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศรัฐบาลชุดใหม่เห็นความสำคัญที่จะเป็นไมตรีกับอังกฤษ จึงพยายามจะเลิกแข่งขันด้านกำลังทางเรือกับอังกฤษ แต่เหตุการณ์สายเกินไปเสียแล้ว ทำได้แต่เพียงทำให้ล่าช้าลงเท่านั้น ซึ่งก็ยังคงเป็นผลดีในด้านรักษาสันติภาพ คือถ้ากินเวลานานออกไป ความตึงเครียดอาจจะลดลง สงครามก็อาจจะไม่เกิดขึ้นแต่ไม่มีใครสามารถตั้งไกเซอร์ไว้ได้ ถึงอย่างไรก็ตามรัฐบาลชุดใหม่ยังเสนอว่า ถ้าตนสามารถถ่วงเวลาแผนการกองทัพเรือของเยอรมนีให้ช้าลงไปกว่าปี 1918 ตามกำหนดได้ ขอให้อังกฤษทำสัญญาว่า ถ้าฝ่ายหนึ่งโจมตี อีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นกลาง แต่อังกฤษจะปฏิเสธ ทั้งนี้เพราะอังกฤษเห็นว่านอกจากจะไม่ให้ประโยชน์แล้ว ยังจะเป็นโทษอีกด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าฝรั่งเศสโจมตีเยอรมนี เยอรมนีจะต้องตอบโต้ฝรั่งเศสด้วยการรุกรานผ่านทางเบลเยียม ซึ่งถ้าอังกฤษยอมผูกมัด เท่ากับว่าอังกฤษยินยอมให้เยอรมนีละเมิดสัญญาปี 1839 เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ แต่อังกฤษก็ยืนยันว่า สัญญาพันธมิตร (Entente) ของตนว่าไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอย่างใดจะต่อต้านเยอรมนี จึงเป็นการยากที่จะมาบีบข้อตกลงเช่นนั้นกับเยอรมนีได้ เหตุการณ์ที่เยอรมันพยายามจะเป็นมิตรกับอังกฤษมิได้เกิดเพียงครั้งเดียว เยอรมนีได้เสนออีกหลายหน คือ ปี 1909, 1911 และ 1912 เพียงแต่อังกฤษไม่ยอมผูกมัดด้วยเท่านั้น

วิกฤตการณ์มอโรคโคครั้งที่ 2 ค.ศ. 1911 ในปี 1908 สุลต่านแห่งมอโรคโคถูกพระ
อนุชาแย่งราชสมบัติ แต่สุลต่านองค์ใหม่ซึ่งมีมหาอำนาจสนับสนุนอยู่เบื้องหลังก็ไม่ได้ได้รับความนิยม
จากประชาชน การก่อความไม่สงบจึงเกิดขึ้นเสมอมา ค.ศ. 1910 สุลต่านองค์ใหม่จึงขอให้กองทัพ
ฝรั่งเศสเข้าไปช่วยปรับปรุงกองทัพเพื่อเอาไว้ต่อสู้กับพวกกบฏ แต่ได้รับการปฏิเสธ ดังนั้นเมื่อสุลต่าน
แก้ปัญหาไม่ได้ก็ออกไป ในเดือน เมษายน ค.ศ. 1911 จึงขอร้องไปยังรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปารีส ซึ่งใน
ครั้งนี้ฝรั่งเศสก็ให้ความร่วมมืออย่างดีเกินคาด เช่นข้อเสนอว่า ถ้าทหารแขกมัวร์ไม่พอ จะส่งทหาร
ฝรั่งเศสไปช่วย เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนไปเช่นนี้ ได้มีผลทำให้เยอรมนีวิตกมาก เกรงว่าจะเป็นการ
ให้ฝรั่งเศสแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองในมอโรคโคได้มากขึ้น ตามข้อตกลงเดิม ถ้ามีข้อยุ่งยากใด ๆ เกิด
ขึ้นตำรวจโลกจะมีหน้าที่จัดการดูแล แต่ในครั้งนั้นฝรั่งเศสเป็นประเทศเดียวที่ส่งกองทหารเข้าไปใน
มอโรคโค เยอรมนีจึงคัดค้านอย่างเต็มที่ โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดข้อตกลงอัลจีซีร์ส ซึ่งในการนี้คู่
กรณีทั้งสองก็มีเสียงสนับสนุน กล่าวคือ สเปนเห็นด้วยกับเยอรมนี และอังกฤษเห็นด้วยกับฝรั่งเศส
ด้านฝรั่งเศส พอรู้เหมือนกันว่าการกระทำของตนเป็นการละเมิดข้อตกลง จึงพยายามเอาใจเยอรมนี
เต็มที่ เช่นขอให้มาเจรจาเกี่ยวกับการสร้างรถไฟร่วมกันในมอโรคโค แต่เยอรมนีปฏิเสธโดยสิ้นเชิง
นอกจากนั้นในเดือนกรกฎาคมยังส่งเรือรบชื่อแพนเทอร์ (Panther) มายึดเมืองท่าอังกาเดียของมอโรคโค
โดยอ้างว่าเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของคนเยอรมันในมอโรคโค และให้เหตุผลว่าเยอรมนีถือแล้วว่า
ข้อตกลงอัลจีซีร์สถูกฝรั่งเศสละเมิดไปแล้ว เพราะฉะนั้นเยอรมนีจะทำอะไรก็ได้

เรือรบแพนเทอร์ที่ไปขึ้นเมืองท่าอังกาเดียครั้งนี้ ไม่เป็นที่ปรากฏแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้ออก
คำสั่ง ไกเซอร์บอกว่าตนคัดค้านแล้วแต่ไม่สำเร็จ เบ็ธแมนก็ปฏิเสธ เทอพิทซ์ (Tirpitz) ก็ไม่ทราบ
เรื่อง ผู้ที่ควรได้รับการตำหนิคือคิดเดอเลิน รัฐมนตรีต่างประเทศ อันนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าใน
เยอรมนีไม่มีใครมีอำนาจที่แท้จริง อย่างไรก็ตามคิดเดอเลิน มิได้คิดจะแบ่งแยกมอโรคโคแต่อย่างใด
เพียงเพื่อจะขู่ฝรั่งเศสเท่านั้น และคิดว่าจะฉวยโอกาสกำจัดข้อตกลงอัลจีซีร์สไปเสียเลย และคิดว่าเป็น
การกดดันฝรั่งเศสทางอ้อมให้ยก—คองโก (French Congo) ให้ตน เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์
ของเยอรมนีในมอโรคโค แต่ปรากฏว่าการกระทำของเยอรมันทำให้อังกฤษไม่พอใจเป็นอย่างมาก ถึง
กับประกาศว่าอังกฤษจะสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างเต็มที่ และย้ำว่าฝรั่งเศสไม่ได้ละเมิดข้อตกลงอัลจีซีร์ส
เพราะฝรั่งเศสเข้าไปตามคำเชิญของสุลต่าน ซึ่งต่างกับเยอรมันที่เข้าไปโดยพลการ เพราะฉะนั้นความ
สำคัญของอังกาเดียอยู่ที่ว่า อังกฤษเน้นให้เห็นว่าสัญญาไม่ใช่เศษกระดาษ และการกระทำของเยอรมนี
ก่อให้เกิดความระแวงสงสัยว่าเยอรมนีอาจจะมีนโยบายแน่นอนที่จะยึดอังกาเดียไว้เป็นฐานทัพ แบบ
เดียวกับที่เยอรมนียึดเกเวจาซึ่งนั่นก็คือ ความไม่ไว้วางใจได้ก่อตัวสูงขึ้นสำหรับฝ่ายอังกฤษ เยอรมนี

เห็นท่าทีของอังกฤษดังกล่าว จึงพยายามเลี่ยง โดยพยายามจะเจรจากับฝรั่งเศสแต่โดยลำพัง แต่
ทั้งนี้เพราะคิดว่าอังกฤษจะไม่พอใจแต่คงจะไม่เอาเรื่องจริงจังนัก ดังที่เคยเห็นมาจากวิกฤตกาลบอสเนีย
ในขั้นแรกฝรั่งเศสยินดีจะเจรจาด้วย เพียงแต่ขอไปชี้แจงให้อังกฤษและสเปนซึ่งเป็นผู้ร่วมเซ็นใน
สัญญาสันติภาพได้ทราบก่อน แต่ตลอดเวลาในการประชุมเยอรมนีมีที่ท่าแข็งมากในการเรียกร้อง
มอราคโค และเมื่อฝรั่งเศสมาเล่าเรื่องให้อังกฤษได้ทราบ จึงเกิดการเจรจากันของสองประเทศเกี่ยวกับ
อันตรายที่จะมาจากเยอรมนี ยิ่งไปกว่านั้นการที่เยอรมนีกดดันอังกฤษ ทั้ง ๆ ที่อังกฤษเป็นประเทศหนึ่ง
ที่ร่วมเซ็นสัญญา ได้มีผลทำให้อังกฤษมีความไม่พอใจเป็นอันมาก ถึงกับประกาศว่า จะรักษาความ
เป็นมหาอำนาจเอาไว้อย่างเต็มที่ ซึ่งหมายถึงว่าอังกฤษจะไม่ยอมให้ใครฉีกสัญญาที่อังกฤษเซ็นร่วมด้วย
เมื่ออังกฤษมีท่าทีแข็งมากเช่นนั้นเสียงด้านเยอรมนีจึงอ่อนลง ดังนั้นตามข้อตกลงใหม่ของวันที่ 4
พฤศจิกายน ดินแดนมอราคโคจะเปลี่ยนฐานะมาเป็นเขตอิทธิพลของฝรั่งเศส และในปี 1911 สุลต่าน
แห่งมอราคโคก็ยินยอมเข้ามาเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส (เวินแทนเจียร์ ส่วน Spanish Zone)
ส่วนเยอรมนีจะมีสิทธิ์เหลือเฉพาะด้านกาตาร์ แต่ฝรั่งเศสก็ยินยอมให้เยอรมนีดำเนินการค้าตัดเทียม
กับมหาอำนาจอื่น ๆ ในมอราคโคโดยฝรั่งเศสจะดำเนินนโยบายเปิดประตูการค้า เพื่อเป็นการชดเชยที่
ฝรั่งเศสได้มอราคโค ฝรั่งเศสยอมให้กองโกของฝรั่งเศสแก่เยอรมนี (แต่ให้เพียงบางส่วน) ในรัฐสภา
ของเยอรมนี พวกผู้แทนได้โจมตีการเจรจาที่ไร้ผลของรัฐบาลของตนเป็นอย่างมาก พร้อมกันนั้นก็แสดง
ความไม่พอใจอังกฤษ ในข้อที่ว่าอังกฤษเป็นตัวต้นเหตุเพราะถ้าอังกฤษไม่สนับสนุนฝรั่งเศส เยอรมนี
คงได้กองโกทั้งหมด จึงกลายเป็นว่าความไม่พอใจทั้งหมดของเยอรมนีมาอยู่ที่อังกฤษ

วิกฤตการณ์ครั้งนี้เพิ่มความตึงเครียดให้กับกลุ่ม 2 กลุ่มมากขึ้น อังกฤษแสดงตัวให้เห็นเด่น
ชัดว่าเยอรมนีไม่มีทางจะแยกฝรั่งเศสออกจากอังกฤษได้ สำหรับเยอรมนีซึ่งเป็นผู้แพ้ในครั้งนี้ ตั้งใจ
ว่าตนจะไม่ยอมแพ้อีก แต่จะแยกอังกฤษจากฝรั่งเศสก็ทำไม่ได้ ฉะนั้นถ้าจะไม่ต้องประสบกับความ
พ่ายแพ้อีก เยอรมนีต้องเพิ่มกำลังทหารให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสก็เข้าใจดีว่า
เยอรมนีจะไม่ยอมแพ้อีกเป็นครั้งที่สาม เพราะฉะนั้นจึงเร่งเสริมกำลังทหารให้มากขึ้นอีกเพื่อรับสงคราม
ในอนาคต อิตาลีซึ่งเกือบจะอยู่ในฐานะผู้ย่องนอกเช่นเดียวกับรัสเซีย ได้ฉวยโอกาสในวิกฤตกาล
แองกาเดียนนี้ประกาศสงครามกับตุรกี ผู้กำลังลำบากในสงครามบัลข่านครั้งที่ 1 ได้เข้ายึดทริโปลีและ
โดเดคคาเนสซ่า (Dodecanese) รวมทั้งเกาะอีก 12 เกาะในทะเลเอเจียน ซึ่งมีเกาะเป็นโรคเป็นสำคัญ
ด้านรัสเซียซึ่งคอยหาโอกาสอยู่แล้วที่จะแทรกแซงตะวันออก ทั้ง ๆ ที่ได้เคยตกลงกับอังกฤษแล้วว่าเป็น
เขตอิทธิพลของรัสเซีย แต่เพราะต้องการจะได้ไว้เลยจึงไม่เคยพอใจตลอดมา เมื่อวิกฤตกาลเกิดขึ้น
รัสเซียจึงแสดงท่าทีว่าจะผนวกตะวันออก แต่รัสเซียคาดท่าทีของอังกฤษผิดไป ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น

และยังมีแนวโน้มว่าอาจลุกลามต่อไป ถึงกับ ลอร์ด เกร กล่าวว่ ถ้ารัสเซียไม่เลิกการกระทำดังนี้ ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรจะต้องจบสิ้นลง ซึ่งทำให้ฝรั่งเศสเป็นคนกลางร้อนใจมาก ถึงกับเดินทางมาชี้แจงให้รัสเซียเห็นว่า เตหะรานเป็นจุดอ่อนของอังกฤษ ถ้ารัสเซียยังจะตั้งต้นต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับอังกฤษจะต้องขาดลงแน่นอน ไม่เป็นที่แน่ชัดว่ารัสเซียเป็นห่วงความสัมพันธ์ที่ดีกับอังกฤษ หรือหวาดเกรงกำลังของเยอรมนี หรือทำให้ไม่พอใจของฝรั่งเศส ในที่สุดรัสเซียยินยอมทำตามคำแนะนำของฝรั่งเศส

เมื่อรัสเซียผิดหวังด้านเตหะราน จำเป็นอยู่เองที่จะต้องหวนกลับมาด้านดาร์เดแนลและบอลข่านอีกครั้งหนึ่ง ในปี 1911 รัสเซียได้ยื่นข้อเสนอไปยังสุลต่านแห่งตุรกี เรียกร้องให้ตุรกียินยอมให้เรือรบรัสเซียเดินทางเข้าออกช่องแคบทั้งสองโดยเสรี แต่ปรากฏว่าทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสได้แจ้งให้ตุรกีรู้ว่าตนไม่สนับสนุนแผนการณ์ของรัสเซีย รัฐบาลตุรกีจึงปฏิเสธข้อเรียกร้องของรัสเซียอย่างสิ้นเชิงถึงอย่างไรก็ตามได้ก่อให้เกิดความระแวงสงสัยต่อตุรกี เพราะทั้งรัสเซีย อังกฤษ และฝรั่งเศสได้มีสัญญาพันธมิตรกันอยู่ นโยบายอาจจะเปลี่ยนไปเมื่อใดก็ได้ตุรกีจึงดำเนินนโยบายดุลย์แห่งอำนาจ ดึงเอาเยอรมนีเข้าไป และนโยบายนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตุรกีเข้าร่วมในกลุ่มพันธมิตรสามเส้า

เยอรมนีฉวยโอกาสที่รัสเซียกับอังกฤษมีเรื่องบาดหมางกันกรณีเตหะรานและเมดิเตอร์เรเนียนเข้าแทรกแซง ได้ส่งคำเชิญไปถึง ลอร์ด ฮอลเดน (Lord Haldane) แต่ก่อนไปถึง เซอร์ซิลได้กล่าวสุนทรพจน์ในสภา ซึ่งทำความไม่พอใจกับเยอรมนีเป็นอย่างมาก *“การสร้างกองทัพเรือของเยอรมนีเป็นของฟุ่มเฟือย ส่วนกองทัพเรือของอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นมาก”* เยอรมนีรู้ว่าตนจะเป็นมหาอำนาจได้จะต้องมีกองทัพบกกองทัพเรือ สุนทรพจน์ดังกล่าวมีความหมายว่า เยอรมนีมีนโยบายรุกราน ต้องการทำลายสันติภาพของโลก ดังนั้นความคิดที่จะคืนดีกับอังกฤษจึงลดน้อยลง แต่เยอรมนียังเรียกร้องให้อังกฤษวางตัวเป็นกลางในการเจรจาเรื่องลดาอาวุธของลอร์ดฮอลเดน เมื่ออังกฤษปฏิเสธจึงเป็นครั้งสุดท้ายที่อังกฤษกับเยอรมันจะปรองดองกันได้ ฮอลเดนได้กลับไปรายงานรัฐบาลของตนว่า เป็นสิ่งเลือนลอยที่จะชักจูงเยอรมนีให้ลดกำลังอาวุธลงได้ ยิ่งไปกว่านั้นในปี 1912 นี้เองอังกฤษได้สืบรู้อีกว่า นอกจากเยอรมนีจะไม่ยอมลดกำลังทางเรือของตนแล้ว ยังมีแผนการณ์จะปรับปรุงทางทหารอีกด้วย เซอร์ซิลได้พยายามชี้แจงให้รัฐสภาอังกฤษเห็นว่า เยอรมนีเป็นจุดอันตรายอังกฤษจึงควรเตรียมตัวให้พร้อม ซึ่งในที่สุดความพยายามของรัฐบาลก็เป็นผล รัฐสภาอังกฤษได้ยินยอมอนุมัติเงินให้

ความไม่พอใจของคนอังกฤษที่มีต่อคนเยอรมันนั้นมีมานานแล้ว และยังเพิ่มขึ้นอีกทุกขณะ เมื่อมาถึงจุดอ่อน อังกฤษจึงไม่ยอมอีกต่อไป ความที่ไม่ไว้ใจอำนาจของเยอรมัน ในที่สุดอังกฤษและฝรั่งเศสไปทำความตกลงกันเรื่องกำลังทางเรือ (Anglo-French Naval Entente) โดยทั้งสองจะแบ่งเขตคุ้มครอง ด่านเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งอันตรายจะมาจากออสเตรีย ฝรั่งเศสจะเป็นผู้รักษาความปลอดภัย ส่วนอังกฤษจะถอนทัพเรือจากแถบเมดิเตอร์เรเนียนมารักษาแถบทะเลเหนือ และหลังจากตกลงกันแล้วทั้งสองประเทศ ดำเนินงานในทันที เพราะฉะนั้นในปี 1912 ถึงแม้ว่าอังกฤษและฝรั่งเศสจะไม่ได้ทำสัญญาาร่วมรบกัน แต่โดยพฤตินัยเกือบจะเป็นเช่นนั้นแล้ว ถ้าสงครามเกิดขึ้นในอนาคตจะดึงทั้ง 2 ชาติเข้าร่วมด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย และในที่สุดอังกฤษยังรับปากฝรั่งเศสที่จะพิทักษ์ฝั่งทะเลเหนือของฝรั่งเศสถ้าถูกโจมตี ดังนั้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1914 กล่าวได้ว่าสงครามกับเยอรมันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้

จากสงครามบัลข่านสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อออสเตรียรวมบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาแล้ว พวกเขากับบัลกาเรียก็คิดว่ารัสเซียต้องการจะคัดค้าน แต่เพราะรัสเซียยังไม่พร้อมที่จะเผชิญกับเยอรมันดังนั้นถ้ามีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีก รัสเซียจะต้องไม่ยอมถูกเหยียดหยามอีก เพราะแนวโน้มนั้นจึงมีนักประวัติศาสตร์บางท่านกล่าวว่า ไม่มีเหตุการณ์สิ่งใดจะนำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 ได้มากกว่าสงครามบัลข่าน ค.ศ. 1912-1913 ดินแดนในบัลข่านยังมีมาซิโดเนียที่เป็นปัญหาอยู่อีก ภายใต้การปกครองของพวกเตอร์กหนุ่ม ชาวคริสเตียนถูกปราบปรามอย่างทารุณยิ่งไปกว่าสมัยสุลต่านเสียอีก ผลกระทบเนื่องมาจากการที่ชาวคริสต์อยู่ในดินแดนอื่น ๆ อีก เช่น เซอร์เบีย บัลกาเรีย กรีซ รูเมเนีย ทำให้ประเทศทั้งสี่รู้สึกเกี่ยวข้องและ ต้องการจะเข้าไปช่วยพวกพ้องของตน และยังสามารถประโยชน์ในการขยายอำนาจเป็นสิ่งพลอยได้ตามมาด้วย จะหวังพึ่งรัสเซียเต็มที่นั้นก็ไม่ได้ เพราะเหตุการณ์หลายอย่างระบุนั้นแล้วถึงจะเป็นสภาพด้วยกัน แต่ถ้าผลลัพธ์จะทำให้รัสเซียเสียผลประโยชน์ รัสเซียอาจไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวได้ ประการสุดท้ายมหาอำนาจจะไม่เอาจริงอะไรนัก คงจะยังไม่พร้อมจะเข้าขัดขวางตนถ้าจะเปลี่ยนสถานะอำนาจในบัลข่าน ตุลาคมของปี 1911 บัลกาเรียก็เปิดการเจรจากับเซอร์เบีย และในเดือนเมษายนของปีต่อมาประเทศทั้งสองได้เซ็นสัญญาทางการทหาร รับรองเอกราชและประกันพรมแดนซึ่งกันและกัน และสัญญาจะร่วมรบถ้ามหาอำนาจยึดครองดินแดนส่วนใดของอาณาจักรตุรกี ซึ่งในที่นี้หมายถึงออสเตรียโดยเฉพาะ ในวันที่ 29 พฤษภาคม ปีเดียวกันกรีซและมอนเตเนโกรก็เข้าร่วมเซ็นด้วย จึงกลายเป็นสนธิสัญญาบัลข่าน (Balkan League)

ท่าทีของมหาอำนาจต่าง ๆ กันไปต่อการรวมตัวของชาติต่าง ๆ ในบัลข่าน รัสเซียเดิมที่สนับสนุนให้เซอร์เบียและมอนเตเนโกรรวมตัวกัน แต่มาเปลี่ยนท่าทีไปเพราะเกรงว่าตนจะควบคุมไว้ไม่อยู่ รัสเซียจึงประกาศว่าจะไม่สนับสนุนให้มีการแบ่งแยกดินแดนตุรกี ออสเตรียเป็นประเทศที่ต้อง

เกี่ยวข้องกับมากที่สุดแสดงออกมาเลย就是不พอใจ เพราะมิใช่จะเป็นอันตรายต่อตุรกีแต่จะมากกระทบออส-
เตรียด้วย สำหรับเยอรมนีและฝรั่งเศสต่างก็สนับสนุนพันธมิตรของคน รวมแล้วมหาอำนาจไม่
สนับสนุนนิบาตบัลข่าน เพราะกลัวจะมาทำลาย status quo และคุลย์แห่งอำนาจในบัลข่าน แต่เพราะ
ผลประโยชน์ยังขัดกันอยู่ การขัดขวางจึงไม่ดำเนินไปได้นัก สมคามที่สนับสนุนบัลข่านคาดหมายไว้

เนื่องจากมหาอำนาจ ไม่คาดว่าชาติต่าง ๆ ในสนับสนุนจะรวมกันได้ติด และไม่คาดว่าตุรกี
จะอ่อนแอถึงเพียงนี้ เมื่อสงครามบัลข่านเกิดขึ้นในปี 1912 จึงไม่มีปฏิกิริยาอย่างใดจากมหาอำนาจ
หลังจากตุรกีพ่ายแพ้ มหาอำนาจจึงวิตกกังวลอย่างจริงจัง ออสเตรียเป็นประเทศแรกที่ร้อนใจเพราะ
ชัยชนะครั้งนี้จะทำให้ชาตินิยมสหภาพแรงขึ้น แต่อาจเป็นเพราะอังกฤษไม่ได้สนับสนุนมหาอำนาจให้
เข้าแทรกแซง จึงทำให้ทุกอย่างดำเนินไป อังกฤษได้ชักจูงให้มหาอำนาจยอมรับความจริงของการเปลี่ยน
แปลง ซึ่งอาจจะเพราะอังกฤษเริ่มเห็นคล้อยตามคำชักจูงของรัสเซียที่ว่าตุรกีเป็นคนเจ็บของยุโรป ควร
จะมีการเปลี่ยนแปลง ถึงกับชักชวนให้เห็นใจพวกรักชาติในบัลข่าน ว่าพวกนี้ทำไปเพราะความรัก-
ชาติ แต่เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษและออสเตรียซึ่งเลวลงมากนับ
ตั้งแต่การประชุมที่เบอร์ลินปี 1878 ในครั้งแรกอังกฤษเกือบเป็นประเทศเดียวที่ไม่ยอมรับสภาพของตุรกี
เช่นเคยเพียงรบในสงครามไครเมียมาแล้ว บิสมาร์คเคยเอาไซปรัสเข้ามาล่ออังกฤษ เพื่อให้ยอมรับว่า
ตุรกีเป็นคนเจ็บ เพื่อจะได้เข้าแบ่งแยก เหตุการณ์มาเปลี่ยนรูปในปี ค.ศ. 1882 เมื่ออังกฤษได้ส่ง
ทหารเข้ายึดอียิปต์ ดังนั้นครั้งหลังของศตวรรษที่ 19 อังกฤษจึงกลายเป็นอีกชาติหนึ่งที่เข้าเยื้องย่าง
ดินแดนของอาณาจักรตุรกี ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับตุรกีจึงเลวลง จึงเปิดโอกาสให้ตุรกีไปสนิท
กับเยอรมนี เรื่องจึงเปลี่ยนมาว่าเยอรมนีเป็นประเทศที่ต้องการรักษาตุรกีเอาไว้ ซึ่งมาตรงกับนโยบาย
ของออสเตรีย เพราะในปลายศตวรรษที่ 19 ผู้ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสภาพของตุรกีเป็นกลุ่ม
สหภาพ ซึ่งทำได้สำเร็จจะเป็นอันตรายต่อออสเตรียอย่างมาก

กลุ่มสนับสนุนบัลข่านมีชัยในการรบ พวกเขาสามารถตีกองทัพตุรกีลงมาถึงฝั่งทะเลของ
อัลบาเนีย การที่เซอร์เบียศัตรูสำคัญของออสเตรียมาออกทะเลอาเดรียติกได้ ทำให้ออสเตรียหนึ่งเฉย
อยู่ต่อไปอีกไม่ได้ และเมื่อได้เสียงสนับสนุนจากอิตาลี ผู้ต้องการดินแดนอัลบาเนียด้วยเช่นกัน
ออสเตรียจึงส่งคำขาดให้เซอร์เบียถอยออกไปจากท่าของอัลบาเนีย ซึ่งเซอร์เบียก็จำต้องยอมตาม ฝ่าย
ตุรกีเป็นผู้แพ้ได้ยอมเจรจาสงบศึก ซึ่งก็หลังจากที่เสียดินแดนในยุโรปไปเกือบทั้งหมด มีแต่คอนสแตน
ติโนเปิลเท่านั้นที่ไม่ถูกรุกราน (รัสเซียห้ามเอาไว้)

เหตุการณ์อื่น ๆ เช่น อัลจีเรีย บอสเนีย หรือแองกาเดีย ทำให้สถานการณ์ปั่นป่วน
แต่การเสียตุรกีจะทำให้เสียคุลย์แห่งอำนาจโดยปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นจุดอันตรายมาก ออสเตรียระดม

พลเพื่อเซอร์เบีย รัสเซียก็จะยอมพลในคอเคซัสเพื่อตุรกี เยอรมนีซึ่งเป็นมิตรกับสุลต่านไม่ต้องการจะให้เรื่องร้ายแรงเกิดขึ้น จึงพยายามเหนี่ยวรั้งออสเตรียมิให้คุกคามสันนิบาตบัลข่านมากเกินไป เพราะถ้าออสเตรียต่อต้านแรงไป รัสเซียอาจเข้าแทรกแซง ซึ่งจะทำให้เรื่องลุกลามมากเกินไป ฝรั่งเศสก็พยายามห้ามรัสเซีย เพราะฉะนั้นในปี 1912 กล่าวได้ว่า มหาอำนาจไม่ต้องการให้เกิดสงคราม อังกฤษได้พยายามเรียกประชุมจะเป็นทางที่หลีกเลี่ยงสงครามได้ แต่เพราะผลประโยชน์ยังขัดกันอยู่มาก จึงทำให้ตกลงอะไรกันไม่ได้

ขณะนั้นเองได้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในตุรกี เพราะฝ่ายทหารเห็นว่ารัฐบาลอ่อนแอเกินไปที่ไปเจรจาสงบศึกกับสันนิบาตบัลข่าน และยังยอมทั้งมหาอำนาจมากเกินไป รัฐบาลคณะปฏิวัติได้ประกาศการเจรจาสงบศึก เลิกฟังมหาอำนาจที่กำลังประชุมกันอยู่ การสงครามกับสันนิบาตบัลข่านจึงดำเนินต่อไป แต่ก็สู้ไม่ได้ เช่นปรากฏว่าเกาะครีตซึ่งกรีซต้องการมานานแล้ว แต่ไม่ประสบผล เพราะถูกมหาอำนาจขัดขวางมาเรื่อย ชาวเกาะครีตได้ลงคะแนนเสียงร่วมกับกรีซ มอนเตเนโกรตีบ้อมสคูทารี (Scutari) แดก (แต่ออสเตรียส่งกองทัพเรือเข้าไปและบังคับให้ถอยออกไป) ในระยะนี้เองที่ทั้งออสเตรียและรัสเซียส่งเตรียมพร้อมเพื่อจะได้เข้าแทรกแซงได้ทันที แจนนินา (Janina) ตกเป็นของกรีซ อาเดรียโนเปิลฝ่ายแพ้อุบลกาเรียและเซอร์เบีย สรุปลผลของการรบ บุลกาเรียยึดครองส่วนทางตะวันออกของมาซิโดเนียตลอดจนเทรซ (Thrace) กรีซได้ส่วนใหญ่ของอีพิรุส (Epirus) และส่วนใต้ของมาซิโดเนีย รวมทั้งแหลมสะโลนิกา ส่วนเซอร์เบียได้ทางเหนือและตอนกลางของมาซิโดเนีย รวมทั้งแหลมสะโลนิกา ส่วนเซอร์เบียได้ทางเหนือและตอนกลางของมาซิโดเนีย (ส่วนตอนกลางที่เรียกว่า Contested Zone) ในการเจรจาแบ่งดินแดนที่ได้มา มีจุดเดียวที่ตกลงกันไม่ได้คือมาซิโดเนียตอนกลาง สมาชิกทั้งหมดจึงเสนอว่าให้ยึดไว้ก่อนแล้วจะให้ชาวรัสเซียมาช่วยตัดสินดินแดนส่วนนี้ประชากรส่วนใหญ่เป็นพวกบัลกา และในครั้งสัญญาแซนสตีฟาโน รัสเซียได้เคยยกให้กับบัลกาเรีย แต่ในสงครามครั้งนี้เซอร์เบียเป็นผู้ยึดครองและยังปฏิเสธข้อตกลงเดิมใด ๆ การขัดแย้งจึงเกิดขึ้น

มหาอำนาจไม่ได้อ่อนแออย่างที่สันนิบาตบัลข่านคาดคิด ด้วยความที่เกรงว่าการกระทำของสันนิบาตบัลข่านจะทำให้ศูนย์กลางอำนาจในบัลข่านเสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคงอยู่ของออสเตรีย ถ้าออสเตรียแตกลงศูนย์กลางของยุโรปจะหมดไปในทันที มหาอำนาจจึงเข้าแทรกแซง ได้บังคับให้สันนิบาตบัลข่านกับตุรกีเซ็นสัญญาสงบศึกชื่อ สนธิสัญญาลอนดอน (Treaty of London 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1913) ตามสัญญาสงบศึกยังคงแบ่งดินแดนไปตามที่สันนิบาตบัลข่านเคยตกลงกันไว้ กล่าวคือ กรีซได้ครีต สะโลนิกา มาซิโดเนียตอนใต้ซึ่งมีพวกบัลกาอยู่เป็นจำนวนมาก บุลกาเรียได้เทรซ

ฝั่งทะเลเอเจียน และอาเคเรียโนเป็ล เซอร์เบียได้ทางเหนือและตอนกลางของมาซิโดเนีย ซึ่งมีพวก
บัลแกเรียอยู่มากเช่นเดียวกัน ส่วนข้อแปลกเกี่ยวกับอัลบาเนีย มหาอำนาจกลับตกลงให้เป็นรัฐอิสระ
ถึงจะไม่มีใครพอใจสัญญาลอนดอนเลย แต่ก็จำใจต้องเซ็นตามการบังคับของมหาอำนาจ ทุกคนยังคิด
ว่าข้อตกลงยังไม่สิ้นสุด บุลกาเรียและเซอร์เบียคิดว่าถ้าไม่ได้อัลบาเนีย แผนการณ์รวมสหภาพก็ยังไม่
เสร็จสมบูรณ์ ส่วนกรีซรู้ดีว่าเพราะไปโต้ ดินแดนที่มีพวกบัลแกเรียอยู่มาก สงครามจะต้องเกิดขึ้นอีก
ในที่สุดกรีซกับเซอร์เบียจึงมาทำสัญญาพันธมิตรกัน ดังนั้นภายหลังสัญญาลอนดอนเดือนเดียว การ
สงครามจึงเกิดขึ้นอีก บุลกาเรียผู้เริ่มสงครามขึ้นก่อนได้ส่งกองทัพเข้าไปตีพวกเซิร์ปในมาซิโดเนีย และ
ส่งบางส่วนของโจมตีกรีซที่สะโลนิกา เหตุการณ์เพิ่มความตึงเครียดมากขึ้น เพราะในขณะที่สามชาติ
กำลังทำสงครามกันอยู่ ตุรกีได้ถือโอกาสเข้ายึดอาเคเรียโนเป็ล รูเมเนียเข้าโจมตีบัลแกเรีย ได้ยึดป้อม
สำคัญ ๆ ไว้ และยังขู่จะยึดเมืองหลวงของบัลแกเรียอีกด้วย เพราะบัลแกเรียต้องสู้โดยลำพังแต่เพียง
ประเทศเดียวจึงต้องยอมแพ้ในที่สุด และต้องเซ็นสัญญาบูคาเรส (Treaty of Bucharest 10 สิงหาคม
ค.ศ. 1913)

เป็นสิ่งที่แปลกที่มหาอำนาจนั่งเฉยปล่อยให้กลุ่มชาติบัลข่านฉีกสัญญาลอนดอน ทั้งนี้เพราะ
มหาอำนาจรู้ว่าแต่ละชาติ ในสันนิบาตมีมหาอำนาจหนุนหลังอยู่ทั้งสิ้น การเข้าแทรกแซงอาจทำให้เหตุ
การณ์ตึงเครียดมากขึ้นไปอีก ซึ่งมหาอำนาจยังไม่พร้อมที่จะรบ หรือสรุปว่าเป็นเพราะผลประโยชน์ยัง
ขัดกันอยู่นั่นเอง ตามสัญญาฉบับใหม่ เซอร์เบียได้รับดินแดนตอนกลางและตอนเหนือของมาซิโดเนีย
กรีซได้มาซิโดเนียตอนใต้เทรซ และแหลมสะโลนิกา ซึ่งจะมีผลให้กรีซปิดทางออกทะเลของบัลแกเรีย
แถบแหลมสะโลนิกา ส่วนบัลแกเรียได้ส่วนใหญ่ของเทรซ ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะออกทะเลได้ ประเทศ
รูเมเนียสุดท้ายได้ครอบครองครุจจากบัลแกเรีย ตลอดจนป้อมที่คุมปากน้ำดานูบ อย่างไรก็ตาม
สันนิบาตบัลข่านก็ยังไม่กล้าตะเมิดสัญญาลอนดอนโดยสิ้นเชิง นั่นคือยังปล่อยให้อัลบาเนียเป็นรัฐเสรี

ดูเหมือนว่าบรรดาชาติบัลข่านพร้อมจะไม่พอใจสัญญาฉบับใดทั้งสิ้น เซอร์เบียได้ดินแดน
เพิ่มขึ้นทำให้แข็งแแกร่งขึ้น แต่เซอร์เบียก็ไม่พอใจ เพราะแผนการณ์รวมสหภาพทางใต้ยังไม่สำเร็จ
ยังมีสหภาพใต้ อีกถึง 8 ล้านในอาณาจักรออสเตรีย ในขณะที่เซอร์เบียมีสหภาพใต้ประมาณ 4 ล้านคน
ซึ่งเซอร์เบียต้องการคือทำสงครามกับออสเตรีย แต่เพราะรัสเซียซึ่งจะช่วยเซอร์เบียได้จะพร้อมในปี
1914 ไม่ใช่เวลาที่เซอร์เบียจะทำสงครามกับออสเตรีย เพียงแต่คิดว่าสัญญาบูคาเรสยังไม่ใช้สัญญา
สุดท้าย ส่วนรูเมเนียได้จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ คุมปากน้ำดานูบ กษัตริย์รูมาเนียเป็น
เยอรมนี และยังคงทำสัญญาลับเข้าร่วมในกลุ่มสัมพันธมิตรสามเส้า โดยที่ประชาชนไม่ทราบเรื่อง
นับแต่หลังจากปี 1913 ความสัมพันธ์ระหว่างรูมาเนียกับกลุ่มพันธมิตรสามเส้าเลวลงมาก เนื่องจากมี

ประชากรเชื้อสายรูมาเนียอยู่มากในฮังการี และถูกพวกแมกยาคซี รูมาเนียได้ทักท้วง เยอรมันก็พยายามซีให้ออสเตรียเห็น เพราะจะเป็นทางเดียวที่จะรักษาน้ำใจรูเมเนียไว้ได้ แต่ฮังการีไม่ฟังคำทักท้วงใด ๆ รูมาเนียซึ่งเป็นละตินจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไปมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซีย และสุดท้ายได้แก่บุดกาเรียผู้ก่อสงครามแต่อยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม ได้พยายามหาทางโต้ตอบเซอร์เบีย กรีซ รูมาเนียอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้หันมาเป็นมิตรดีกับออสเตรีย เยอรมัน และตุรกีซึ่งเป็นศัตรูกับพวกสลอฟขณะเดียวกัน เริ่มไม่พอใจรัสเซีย เพราะรัสเซียเป็นสลอฟ แต่กลับไม่คัดค้านสัญญาทั้งสองฉบับ

ตุรกีเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสงครามบัลข่าน ต้องเสียดินแดนในยุโรปไปเกือบทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้กระทบพลังด้านทหาร เพราะโดยหลักการรัฐบาลเตอร์กิมิได้ใช้ทหารต่างเชื้อชาติ กำลังทหารที่คงอยู่มารวมกับพลซาดินิยมที่ขึ้นสูงเต็มที่ ทำให้รัฐบาลปรับปรุงกองทหารเป็นการใหญ่ ในเดือนเมษายน 1913 ได้ติดต่อให้เยอรมนีเข้ามาช่วย ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลเยอรมนีที่ต้องการจะรักษาอาณาจักรตุรกีไว้ นายทหารเยอรมนีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการทหารของตุรกี เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น รัสเซียจึงเริ่มมีปฏิกริยาทันที เป็นที่สังเกตว่าหลังจากสงครามบัลข่าน ทำที่ของรัสเซียมีความสำคัญมากขึ้น และรัสเซียยังได้ชักชวนให้อังกฤษตลอดจนฝรั่งเศสร่วมประท้วงด้วย อังกฤษเห็นด้วยแต่ยังไม่ยอมผูกพัน คำประท้วงจึงมีผู้ลงนามเพียงสองประเทศคือรัสเซียและฝรั่งเศส แต่ก็ทำให้เยอรมนีไม่กล้าขัดเหมือนกัน ได้ยินยอมถอนตัวจากตำแหน่งผู้บัญชากองทหาร แต่จะมามีตำแหน่งจอมพลและ Spector General แทน ซึ่งถ้ากล่าวโดยที่แท้จริงแล้วยังทำให้มีอำนาจเพิ่มขึ้น แต่อย่างน้อยก็ทำให้วิกฤตการณ์ผ่านไปได้ รัสเซียและฝรั่งเศสเกือบจะประกาศสงครามแล้ว แต่เนื่องจากทำที่อันไม่แน่นอนของอังกฤษจึงได้ตั้งอยู่ ผลอีกประการหนึ่ง เป็นที่ประจักษ์ว่ากำลังของเยอรมนีเป็นที่เกรงขามในยุโรป

การที่เยอรมนีกำลังเพิ่มอิทธิพลในตุรกีทุกขณะ ทำให้รัสเซียวิตกมากขึ้นว่าจะหาทางออกทะเลทางช่องแคบบอลข่านและดาร์ดาแนลยากมากขึ้น และก่อนสงครามโลกครั้งที่ รัสเซียได้พัฒนาการเกษตรด้านคอเคซัส รัฐบาลจำเป็นต้องหาทางลำเลียงข้าวออกไปขายทางด้านเมดิเตอร์เรเนียน การพัฒนาอุตสาหกรรมทอผ้า จำเป็นต้องอาศัยฝ้ายจากตุรกี รัสเซียจึงไม่มีทางเลือกถึงแม้จะต้องทำสงครามกับประเทศยุโรป ในขั้นนี้รัสเซียจึงพยายามหาเสียงสนับสนุนจากฝรั่งเศสและอังกฤษด้านอังกฤษในขั้นต้น พยายามทุกวิถีทางจะรักษาสันติภาพเอาไว้ อังกฤษมีความเชื่อว่าที่สงครามบัลข่านไม่ลุกลามไปนั้น เนื่องมาจากการประชุมของมหาอำนาจ ด้วยวิธีเดียวกันนี้เอง เพื่อจะรักษาสันติภาพอังกฤษจะต้องเป็นผู้ไกลเกลี่ย 2 ค่าย อังกฤษในระยะนี้จึงพยายามเป็นมิตรกับทั้งสองฝ่ายระหว่าง 1913—1914 อังกฤษจึงหาทางตกลงกับเยอรมนีเกี่ยวกับข้อขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งเยอรมนีย่อม

เจรจาค้วย แสดงว่าพยายามจะรักษาสันติภาพเช่นกัน ค้วยนโยบายดังกล่าวของอังกฤษ และความ
ต้องการของรัสเซียที่จะเจรจาเรื่องกำลังทางเรือ มีผลให้ฝรั่งเศสตั้งอังกฤษกับรัสเซียมาเป็นมิตรต่อกัน
ได้ ทั้ง ๆ ที่ความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองไม่ดีนัก เนื่องจากมีข้อบาดหมางกันหลายเรื่อง อาทิ
เรื่องเปอร์เซีย ช่องแคบบอลซุสและคาร์ตะแนล การเจรจาของผู้แทนทั้งสองประเทศไม่มีแก่นสาร
อะไรนัก แต่เยอรมนีเมื่อทราบเรื่องเข้าก็ยังไม่ไว้วางใจ เพราะคำตอบแบ่งรับแบ่งสู้ของ ลอร์ดเกร
และประกอบกับเยอรมนีสืบทราบเรื่องการเจรจาเรื่องกองทัพเรือของอังกฤษและฝรั่งเศสของปี 1912
ฝ่ายเยอรมันจึงไม่พอใจเป็นอย่างมาก จนถึงกับคิดว่าสงครามจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นใน
ต้นปี 1914 ทุกประเทศต่างมีความระแวงสงสัยซึ่งกันและกัน และทุกประเทศได้เตรียมพร้อม

จากบันทึกของเสนาธิการทหารของเยอรมนีเมื่อต้นปี 1914 (Schlieffen Plan) เพื่อเป็น
การเตรียมตัวป้องกันได้วางแผนกันว่าถ้าเกิดสงคราม เยอรมนีจะต้องบุกฝรั่งเศสก่อน และทางที่จะไป
ฝรั่งเศสได้เร็วจะต้องผ่านเบลเยียม เยอรมนีคาดว่า จะเอาชนะฝรั่งเศสได้ใน 2 อาทิตย์ เสร็จทางนี้แล้ว
จะหันไปโจมตีรัสเซียทันที เพราะเยอรมันรู้ว่าตอนนี้รัสเซียยังไม่พร้อมจะทำสงคราม ดังนั้นในปี
1914 รัฐบาลได้รับอนุมัติเงินจากสภาไรชส์สตาทเป็นจำนวน 50 ล้าน ปอนด์ เพื่อเพิ่มกำลังทหารอีก
120,000 คน อังกฤษและเบลเยียมเตรียมพร้อมเช่นเดียวกัน เพราะรู้ว่าถ้าเยอรมนีและฝรั่งเศสรบ
กันจะต้องเดินทางผ่านเบลเยียม ฝรั่งเศสก็เตรียมตัว ได้เปลี่ยนกำหนดอายุทหารประจำการจาก 2 ปี
เป็น 3 ปี วันอายุจากทหารเกณฑ์จาก 21 ปี เป็น 20 ปี ทหารกองหนุนเพิ่มจากอายุ 45 ปีมาเป็น 48 ปี
ซึ่งอัตรานี้เป็นกำลังสูงสุดของฝรั่งเศสแล้ว จึงเรียกได้ว่าฝรั่งเศสเตรียมพร้อมเต็มที่ เมื่อเยอรมนีบุก
ฝรั่งเศสจึงไม่สามารถเอาชนะได้ใน 2 อาทิตย์ ส่วนรัสเซียได้เพิ่มทหารอีก 130,000 คน เตรียมแผน-
การณ์สร้างทางรถไฟแถบใกล้พรมแดนเยอรมนี แต่เพราะทหารรัสเซียล่าหลัง และประเทศใหญ่มาก
แผนการณ์ทุกอย่างจะพร้อมได้ก็ต้องเป็นปี 1917 ที่สำคัญที่สุดคือ ในต้นปี 1914 เยอรมนีเป็นประเทศ
ที่มีทหารพร้อมที่สุดในยุโรป ในทัศนะของฝ่ายทหารของเยอรมนีเห็นว่า ถ้าปล่อยให้เวลานั้นนาน
ออกไปประเทศอื่น ๆ จะพร้อมขึ้นทุกขณะ ดังนั้นถ้าเยอรมนีจะทำสงครามควรต้องรีบทำในปี 1914
มิฉะนั้นจะทำให้ได้เปรียบน้อยไป สรุปได้ว่าในปีที่อาร์ชดยุกสังหารอิทธิพลของพวกทหารมีความ
สำคัญมากที่สุด

วิกฤตกาฬซาราเจโว หลังจากวิกฤตกาฬเรื่องบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาแล้ว ออสเตรีย
ได้บังคับไม่ให้เซอร์เบียมาทำการโฆษณาต่อต้านออสเตรีย กล่าวโดยที่จริงรัฐบาลเซอร์เบียก็ปฏิบัติตาม
แต่ไม่มีใครห้ามรัฐสภาตินิยมของประชาชนได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏว่าชาตินิยมสหภาพในออสเตรียของ

มีความรุนแรงมากกว่าในเซอร์เบียเสียอีก ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พวกสถาปนิกในอาณาจักรออสเตรีย ได้ตอบสนองหารเจ้าหน้าที่สำคัญ ๆ หลายคนมาแล้ว พวกรักษาดินแดนส่วนมากเป็นนักศึกษา เจ้าชายเฟอร์ดินานด์ทราบว่าพวกบอสเนียนเกลียดออสเตรียนมาก แต่เพราะคิดว่าจะคุมพวกนี้ไว้อยู่จึงได้เสด็จมา รัฐบาลออสเตรียมีความเห็นว่าชาตินิยมสถาปนิกในบอสเนียรุนแรงเพราะแรงกระตุ้นของเซอร์เบีย เพราะฉะนั้นออสเตรียจึงดำเนินการทูตชี้แจงให้เยอรมันเห็นด้วยว่า ถ้าไม่จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งกับเซอร์เบียให้เด็ดขาดลงไป ยุโรปตะวันออกจะตกเป็นของสถาปนิกทั้งหมด ซึ่งจะเป็นการพ่ายแพ้ของชาติเยอรมัน เยอรมันควรจะร่วมมือกับออสเตรียชดชวางเสียแต่บัดนี้ ออสเตรียคาดว่าถ้าเยอรมันเข้าช่วยแล้ว ยังมีชาติอื่น ๆ เข้าร่วมด้วย เช่น บุลกาเรีย รัสเซีย กรีซ หรือ ตุรกี

ในรถยนต์พระที่นั่ง นอกจากอาร์ชดยุกแล้วก็มีพระมเหสีและนายพลโปติโอเรค (Potiorek) ข้าหลวงฝ่ายทหารของบอสเนีย ตามแผนการณ์เดิมโปติโอเรคเป็นผู้จะถูกตอบสนองหารในครั้งนั้น แต่ปรินซ์ได้เสนอเปลี่ยนตัวผู้จะถูกฆ่าให้มาเป็นเจ้าชายเฟอร์ดินานด์ เมื่อขบวนรถพระที่นั่งแล่นมาถึงสะพาน Cumurja แผนสังหารที่ 1 ก็เริ่มขึ้นโดย Chabrinovitch แต่ถูกระเบิดได้พลาดเป้าหมายไป จึงมีตำรวจตามขบวนไม่กี่คนที่ได้รับบาดเจ็บ หลังจากเสร็จสิ้นพิธีคืนวันที่ Town Hall ฝ่ายรักษาความปลอดภัยของออสเตรียเกรงว่าแผนการณ์ร้ายอาจจะยังมีอีก จึงพยายามกราบทูลให้เจ้าชายเสด็จกลับไปโดยเร็ว มีควรเสด็จไปยังพิพิธภัณฑสถานตามเส้นทางถนนฟรานซ์โจเซฟ (Franz Josef) ซึ่งเป็นถนนแคบ ๆ แต่อาร์ชดยุกทรงยืนยันที่จะไปเยี่ยมทหารที่โรงพยาบาลให้ได้ เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุร้าย จึงให้เปลี่ยนเส้นทางเสด็จ ให้กลับไปทางเส้นทาง Appel Quay ตามเดิมและให้รถเสด็จขับด้วยความเร็วสูงขึ้น อุบัติเหตุร้ายแรงก็เกิดขึ้นจนได้เพราะทุกคนไม่ทราบแผนการณ์ รถของนายกเทศมนตรีซึ่งนำหน้าขบวนเสด็จได้เลี้ยวขวาที่แยกถนนตามแผนเดิม (ดูในแผนภาพ) รถของเจ้าชายจึงเลี้ยวตามโปติโอเรคได้เรียกรถทั้งสองคันให้ถอยกลับไปตาม Appel Quay พลขับจึงหยุดรถเพื่อจะถอยกลับทุกอย่างได้เกิดขึ้นตรงมุมถนนพอดี ปรินซ์ซึ่งมารออยู่แล้ว (เดินข้ามถนนมาจากจุดเดิม) จึงได้โอกาสอย่างงาม เขาเพียงก้าวออกมาข้างหน้า แล้วยกปืนเล็งยิงไป 2 นัด เมื่อเวลา 11.30 น. ของวันอาทิตย์ที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1918

วันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1914 อาร์ชดยุกและพระชายาถูกฆ่าตายในบอสเนีย เพราะคนฆ่าเป็นคนบอสเนียนแต่เชื้อสายเซอร์เบีย ออสเตรียจึงสนใจจะใช้เหตุการณ์นี้เป็นข้ออ้างทำสงครามกับเซอร์เบีย คณะรัฐมนตรีเซอร์เบียรู้แผนการณ์นี้มาเป็นเวลามากกว่า 1 เดือน และได้พยายามระงับแผนการณ์แล้ว แต่ไม่คิดตามเรื่องจริงจึงมักเพราะคิดว่าคงไม่จริงจังอะไร ซึ่งจากการสอบสวนของออสเตรียเองก็ปรากฏว่า รัฐบาลเซอร์เบียไม่รู้เห็นจริง ถึงแม้จะมีราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนเข้าร่วมใน

แผนการนี้ด้วยเช่น รัฐมนตรีศึกษา เป็นต้น เซอร์เบียผู้คิดว่าประเทศตนยังไม่พร้อมจะทำสงคราม จึงยังไม่อยากให้เกิดเรื่องใหญ่ในขณะนี้ เซอร์เบียจึงมีความผิดเพียงว่าทำไมไม่บอกให้ออสเตรียรู้ถึงแผนการนี้ดังกล่าว

เมื่อผู้แทนของออสเตรียเข้ามาหาชาวเสียดฝ่ายเยอรมนีเกี่ยวกับสงครามในอนาคตนั้นเป็นเวลา ที่คณะรัฐบาลมิได้อยู่พร้อมหน้ากัน แม้แต่องค์ไกเซอร์เองก็กำลังเตรียมไปพักผ่อน บาร์คโธลได้ทำหลักฐานจนฝ่ายรัฐบาลเยอรมนีเชื่อว่าเซอร์เบียเป็นฝ่ายผิดจริง วันที่ 5 กรกฎาคม ฝ่ายออสเตรียขอคำ ยืนยันการช่วยเหลือจากเยอรมนี ซึ่งเยอรมนีก็ทราบดีว่าสงครามที่จะเกิดขึ้นจะ หมายถึงสงครามกับ รัสเซียด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย แต่เพราะการที่ปล่อยให้ออสเตรียดำเนินเรื่องเอง และยืนยันว่าเยอรมนี จะเป็นมิตรที่คิดและจะยื่นเคียงข้างออสเตรียตลอดไป (blank cheque) ได้กลายมาเป็นข้ออ้างที่บาร์คโธล มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาสงครามกับเซอร์เบีย ฝ่ายเยอรมันมารู้ตัวเมื่อทุกอย่างสวายนเกินไป เสียแล้ว รัฐบาลจะเข้าช่วยรัสเซีย อิตาลีอาจวางตัวเป็นกลาง แต่เยอรมนีจะถอยกลับก็ไม่ได้ “เป็นจุดที่พันธมิตรสามเส้าต้องการความเข้มแข็ง” ถ้ามีฉะนั้นก็เกียรติยศชื่อเสียงจะพังทะลาย ลงสิ้น

ออสเตรียได้ยื่นคำขาดให้เซอร์เบียตอบใน 48 ชม. ข้อความในคำขาดที่ให้เซอร์เบียรับได้ ว่ารุนแรงจนเซอร์เบียจะต้องปฏิเสธ แต่กลับปรากฏว่าเซอร์เบียตอบมาอย่างอ่อนนุ่มด้วยเต็มที่ เพราะ เซอร์เบียจับสันสงครามบัลข่าน ยังไม่มีกำลังพอจะปกครองดินแดนใหม่ หรือทำสงครามกับประเทศใด สงครามกับออสเตรียยังการีจะเป็นสิ่งสุดท้ายที่รัฐบาลเซอร์เบียจะเลือกทำ ข้อเรียกร้องของออสเตรีย มีดังนี้

ประการที่หนึ่ง ให้เซอร์เบียขอขมาในการที่ทำการโฆษณาเป็นปฏิปักษ์ต่อออสเตรีย และ ให้คำมั่นว่าจะประพฤติดีต่อไปในกาลข้างหน้า

ประการที่สอง ห้ามมิให้หนังสือพิมพ์ลงข้อความเป็นปฏิปักษ์ต่อออสเตรีย — ยังการี

ประการที่สาม ให้ยุบสมาคมการเมืองบางสมาคมที่มีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อออสเตรีย — ยังการี

ประการที่สี่ ให้ปลดครูซึ่งแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อออสเตรีย — ยังการี ตลอดจนให้ยกเลิก หนังสือเรียนต่าง ๆ ที่มีข้อความทำนองเดียวกัน

ประการที่ห้า ให้ปลดข้าราชการฝ่ายพลเรือนและทหาร ซึ่งออสเตรีย — ยังการีเห็นว่า เป็น ปฏิปักษ์ออกให้หมด

ประการที่หก ยอมให้ข้าราชการออสเตรีย — ยังการีเข้าไปทำการในเซอร์เบีย เพื่อร่วมมือ ปราบบรรดาผู้ที่เป็นปฏิปักษ์เหล่านี้

ประการที่เจ็ด ให้ข้าราชการออสเตรีย — ยังการีเข้าร่วมมือกับฝ่ายตุลาการของเซอร์เบีย เพื่อทำการไต่สวนบุคคลผู้เป็นปฏิปักษ์

ประการที่แปด ให้ทำการจับกุมข้าราชการเซอร์เบียบางคนที่มีส่วนรู้เห็นในการลอบปลงพระชนม์นี้

ประการที่เก้า ให้ไล่ข้าราชการเซอร์เบียที่ละเลยปล่อยให้พวกคนร้ายลอบเข้าไปในบอสเนียได้

และประการที่สิบ ให้ขอมาในการที่ข้าราชการชั้นสูงของเซอร์เบียได้กล่าวถ้อยคำไม่เป็นมิตรต่อออสเตรีย — ยังการี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ออสเตรียต้องการให้เซอร์เบียปราบปรามการต่อต้านออสเตรีย ต้องปลดข้าราชการบางคนตามที่ออสเตรียต้องการ และเพื่อให้เป็นไปตามนี้ ออสเตรียจะส่งกำลังเข้ามาควบคุมรัฐบาลเซอร์เบียประนีประนอมอย่างเต็มกำลัง ได้ยินยอมข้อเรียกร้องใน 2 ข้อแรก และปฏิเสธข้อที่ 3 แต่ก็ยอมขอมว่าควรส่งเรื่องไปยังศาลนานาชาติที่กรุงเฮก (International Court of Justice at the Hague) แม้แต่เยอรมนีก็นึกว่าเรื่องจะเสร็จสิ้นลงได้ ได้พยายามไกล่เกลี่ยไม่ให้ออสเตรียเอาเรื่อง แต่เยอรมนีไม่สามารถจะรั้งออสเตรียไว้ได้ เซอร์เบียตอบมาในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 แต่ก่อนส่งคำตอบไป เซอร์เบียได้ส่งเตรียมพร้อมแล้ว เพราะคิดว่าออสเตรียคงเอาเรื่องนี้มาประกาศสงคราม สงครามระหว่างออสเตรียกับเซอร์เบียเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ช้าหรือเร็วเท่านั้น ซึ่งบางขณะฝ่ายเซอร์เบียยังคิดว่าเกิดขึ้นได้โดยเร็วก็ตีปัญหาจะได้จบลง ถึงแม้ผลอาจจะเลวแต่ทุกอย่างก็ไม่แน่ อาจจะเกิดตรงกันข้ามก็ได้ ฝ่ายออสเตรียได้ส่งเตรียมพร้อมเช่นกัน แต่เพียงเฉพาะบางส่วนสำหรับพอจะรับมือกับเซอร์เบีย เยอรมนีพยายามรั้งออสเตรีย ทว่าไม่สำเร็จ ออสเตรียต้องการพิสูจน์ว่าตนเป็นมหาอำนาจ ต้องการจะทำลายเซอร์เบีย ถึงเซอร์เบียจะประนีประนอมอย่างไรสงครามก็จะต้องเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีนักประวัติศาสตร์บางคนกล่าวว่า บาร์คโธล รัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรีย—ยังการีผู้ดำเนินนโยบายควรจะได้รับคำตำหนิอย่างมากในการเกิดของสงครามโลกครั้งที่ 1 ในวันที่ 28 กรกฎาคม ออสเตรียได้ประกาศสงครามกับเซอร์เบีย การที่เยอรมนีเสียดันลงและพยายามรั้งออสเตรียไว้เหตุผลส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากท่าทีของอังกฤษ เพราะขณะนั้นเรือรบอังกฤษกำลังซ้อมรบอยู่ซึ่งอาจจะเข้าแทรกแซงเมื่อใดก็ได้ เวลา 4 โมง 37 นาที ของวันที่ 27 ลอร์ดเกรมีหนังสือที่มีข้อความรุนแรงให้เยอรมนีห้ามออสเตรียไว้ให้ได้ แต่เยอรมนีตัดสินใจเข้าไป วันที่ 28 ออสเตรียก็ประกาศสงครามเสียแล้ว

วันที่ 29 รุสเซียตัดสินใจสั่งเตรียมพร้อมบางส่วน ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายทหารพยายามชักจูงให้ซาร์เตรียมพร้อมทั่วประเทศ ในเยอรมนีก็นั่นกัน ฝ่ายทหารพยายามรุกเร็วรัฐบาล แต่รัฐบาลยังรีรออยู่ และเป็นเพราะรู้ดีว่าการเตรียมพร้อมของเยอรมนีกจะเสร็จเร็วกว่ารุสเซียมาก เยอรมนีกจะทำได้ใน 24 ชม. ในขณะที่รุสเซียต้องใช้เวลา 1 เดือน จะรอให้รุสเซียเตรียมพร้อมก่อนเพื่อจะได้ใช้เป็นข้ออ้างว่ารุสเซียมีแผนรุกราน แต่ตอนนี้พวกพลเรือนเอาทหารไว้ไม่อยู่ เวลา 7 โมง 40 นาทีของเย็นวันที่ 30 ก่อนที่เยอรมนีกจะรู้ว่ารุสเซียสั่งเตรียมพร้อม โมลเก้เสนาธิการของเยอรมนีกได้ส่งโทรเลขให้ออสเตเรียระดมพลทั่วราชอาณาจักร แล้วเยอรมนีกจะทำตาม โมลเก้ทำไปโดยผลการ ถึงกับเสนาบดีออสเตเรียพูดว่า “ใครปกครองเยอรมนีกนั่น” เพราะเบชแมนส์บาร์คโทลมิให้ดำเนินการใด จนกว่าจะได้รับคำสั่งใหม่ เข้าวันที่ 31 เวลา 11.30 น. ออสเตเรียสั่งระดมพลทั่วประเทศถึงตอนนั้นเยอรมนีกทราบแล้วว่ารุสเซียสั่งเตรียมพร้อม รัฐบาลได้ประกาศภาวะฉุกเฉินในระหว่างวันที่ 31 ก.ค. ถึง 1 ส.ค. และในวันนั้นเองเยอรมนีกได้ส่งคำขาดไปรุสเซียให้เลิกระดมพลใน 12 ชม. พร้อมกันนั้นได้ส่งคำขาดไปยังฝรั่งเศสให้ประกาศตนเป็นกลาง แต่โดยไม่รอคำตอบ เวลา 5 โมงเย็นเยอรมนีกสั่งเตรียมพร้อมทั่วประเทศ 1 ทุ่มของวันที่ 1 ก็ประกาศสงครามกับรุสเซีย

คนเยอรมนีกเชื่อในแผนการรบของ ฟอน ชลึเฟิน (Von Schlieffen) ซึ่งเสียชีวิตไปตั้งแต่ปี 1913 ว่า ถ้าสงครามเกิดขึ้นต้องเป็นสงครามทั่วไป คนเยอรมนีกเมื่อพูดถึงระดมพลจะหมายถึงสงคราม แต่ประสบการณ์ของประเทศอื่น การสั่งระดมพลมิได้หมายถึงสงครามแต่อย่างใด เช่นอังกฤษทำในปี 1911 และออสเตเรีย—ฮังการีทำในปี 1913

ฝรั่งเศสซึ่งมีสัญญาผูกมัดกับรุสเซียดำเนินการเช่นกัน วันที่ 29 ฝรั่งเศสสั่งเตรียมพร้อมบางส่วน ในด้านพรมแดนที่ติดกับเยอรมนีก วันที่ 1 เมื่อทราบว่าเยอรมนีกประกาศสงครามกับรุสเซียฝรั่งเศสก็สั่งระดมพลทั่วประเทศ ตอนนั้นฝรั่งเศสได้รับคำขาดของเยอรมนีกที่ให้ตอบภายใน 18 ชม. แล้ว แต่ทั้งคู่ก็ได้คำนึงถึงเวลามากนัก เยอรมนีกยอมยืดเวลาออกไป เพื่อรอผลกระทบกระเทือนแก่ชายแดนเพื่อให้ฝรั่งเศสประกาศสงครามก่อน ในที่สุดเยอรมนีกทนรอต่อไปอีกไม่ได้ วันที่ 3 จึงประกาศสงครามทันที เพราะตามแผนการรบเยอรมนีกจะต้องรบด้านฝรั่งเศสให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

เมื่อออสเตเรียประกาศสงครามกับเซอร์เบียในวันที่ 28 แล้ว เยอรมนีกก็พยายามจะซื้อความเป็นกลางของอังกฤษ โดยเสนอว่า เยอรมนีกจะรักษามิตรภาพของฝรั่งเศสเอาไว้ ทั้งนี้เพราะนโยบายของอังกฤษ คือ “*คุลีย์แห่งอำนาจ*” ในยุโรป เยอรมนีกจึงคาดว่าอังกฤษคงจะพอใจ ขณะเดียวกันเยอรมนีกได้ชาวเสียดอังกฤษดูว่า ถ้าเยอรมนีกบุกเบลเยียม อังกฤษจะว่าอย่างไร ซึ่งอังกฤษได้ตอบอย่างแข็งขันห้ามมิให้ละเมิดความเป็นกลางของเบลเยียม อังกฤษได้พยายามเรียกประชุมประเทศมหาอำนาจ

แต่เยอรมนีได้ตอบปฏิเสธ นอกจากนี้อังกฤษได้เสนอขอให้ฝรั่งเศสและเยอรมนีรับรองอีกครั้งหนึ่งว่าจะไม่ละเมิดความเป็นกลางของเบลเยียม ขณะที่ฝรั่งเศสตอบรับ เยอรมนีได้ตอบแบบเดียวกัน ในระยะนี้ฝรั่งเศสได้พยายามชักชวนอังกฤษให้เข้าข้างตน ลอร์ดเกรตต้องการจะเข้าสงครามเหมือนกัน เนื่องจากมีเหตุผลว่า อังกฤษมีความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสและรัสเซียมาก ถ้าไม่ให้ความช่วยเหลือในยามคับขัน จะไม่มีใครเชื่อถืออังกฤษอีกต่อไป เกรตถึงกับตั้งใจว่าถ้าชักชวนรัฐสภาไม่ได้ตนอาจลาออก เยอรมนีส่งคำถามมาอีกว่า ถ้าเยอรมนีรุกรานจะไม่บุกเบลเยียม อังกฤษจะเป็นกลางหรือไม่ซึ่งเกรตตอบว่าตนตอบไม่ได้ อังกฤษมีเสรีภาพเต็มที่ในการจะตัดสินใจ และอีกประการหนึ่งการทำงานของรัฐบาลขึ้นอยู่กับมติมหาชนด้วยเมื่อเยอรมนีได้คำตอบที่ไม่มั่นใจเช่นนั้น จึงตัดสินใจบุกเบลเยียม

เมื่อเยอรมนีประกาศสงครามกับรัสเซีย อังกฤษก็รู้ว่าเป็นไปได้ที่กองทัพเยอรมนีจะต้องรบด้านตะวันตก ซึ่งจะต้องผ่านเข้าลักเซมเบิร์กและจะต้องเข้าเบลเยียม ในวันที่ 2 เหตุการณ์ก็เป็นไปตามที่คาดการณ์ สมาชิกผ่านค้ำ (Conservative) บอกว่าจะให้ความสนับสนุนรัฐบาลเต็มที่ แต่คณะรัฐมนตรียังลังเลอยู่บ้าง เมื่อเกรตเห็นว่ารัฐสภาอ่อนลง จึงได้ติดต่อบอกฝรั่งเศสให้ทราบ ว่า ถ้าเยอรมนีส่งเรือรบมาทางทะเลเหนืออังกฤษจะช่วยป้องกันให้ หลังจากนั้นเกรตจึงไปชี้แจงกับรัฐสภาว่าการกระทำดังกล่าวนี้มีได้หมายถึงการประกาศสงคราม เพียงแต่จะทำให้ฝรั่งเศสหมดหวังเท่านั้น จะได้ช่วยป้องกันผลประโยชน์ของอังกฤษในเมดิเตอร์เรเนียนได้เต็มที่ วันที่ 3 คณะรัฐมนตรีพบกันอีก ในระยะนี้ก็รู้แล้วว่าเบลเยียมต้องถูกโจมตีแน่ ซึ่งเบลเยียมได้ยืนยันที่จะสู้ คณะรัฐมนตรีจึงสั่งทหารบกเตรียมพร้อม พร้อมกันนั้นเกรตไปแถลงในสภา มีผู้วิจารณ์ว่า ถ้าเกรตบอกให้เยอรมันรู้ว่าอังกฤษจะเข้าข้างฝรั่งเศสสงครามอาจจะไม่เกิดขึ้นแต่เป็นเพราะข่าวที่อันไม่แน่นอนของอังกฤษ จึงทำให้เยอรมันเกิดความไม่แน่ใจ แต่ก็ก็มีบางคนกล่าวว่าถึงเยอรมันจะรู้แน่นอน เยอรมันก็คงจะรบเพราะเยอรมันสามารถต่อต้านสัมพันธมิตรได้ถึง 4 ปี แสดงว่ากำลังของเยอรมนีเหนือกว่าฝรั่งเศสและรัสเซียอยู่มาก

อังกฤษไม่เคยทำสงครามใหญ่ (General War) มาตั้งแต่สงครามวอเตอร์ลู ค.ศ. 1815 สงครามครั้งสุดท้ายระหว่างมหาอำนาจยุโรป คือ สงครามฝรั่งเศส—เยอรมนีสิ้นสุดตั้งแต่ปี 1871 ถึงแม้จะมีสงครามเกิดขึ้นบ่อยครั้งในระยะ 1871—1914 ก็เป็นสงครามเล็กๆ ไม่มีผลกระทบต่ออารยธรรมยุโรป อย่างไรก็ตามคนยุโรปพูดกันถึงเรื่องสงคราม เห็นได้ว่าการเพิ่มกำลังอาวุธ ในปี 1914 อังกฤษมีกำลังทางเรือแข็งแกร่งที่สุดตั้งแต่เคยมีกองทัพเรือมา ประเทศในยุโรปต่างๆ ได้ฝึกคนเป็นจำนวนมากสำหรับการรบ แต่ทุกคนก็คิดว่าทั้งนี้เพื่อแสวงหาสันติภาพ คำว่าสงครามเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน

เมื่อสงครามสุดสัณลงจึงพยายามหาจุดเกิดของสงครามใหญ่ ส่วนใหญ่พิจารณาถึงการขาดกรรมอาร์ชดยุกเฟอริดีนาน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน บางคนมองสก็กลงไปก่อนนั้น ฝ่ายเยอรมนี

กล่าวโทษระบบพันธมิตรของฝรั่งเศส—รัสเซียในปี 1894 ฝรั่งเศสกล่าวโทษนโยบายของบิสมาร์คถึงแม้ว่าบิสมาร์คจะพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่ปี 1890 บางกลุ่มมองเห็นระบบพันธมิตรและการเพิ่มกำลังอาวุธของบรรดามหาอำนาจเป็นจุดสำคัญ ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลที่แท้จริงของปี 1914 เยอรมนีสัญญาจะช่วยออสเตรียฮังการี (Dual Alliance) ถ้าออสเตรียถูกรัสเซียรุกราน แต่ในความเป็นจริงเยอรมนีประกาศสงครามกับรัสเซีย ฝรั่งเศสสัญญาจะช่วยเหลือรัสเซีย ถ้ารัสเซียถูกเยอรมันรุกรานแต่กลับปรากฏว่าเยอรมนีบุกฝรั่งเศส และการเพิ่มกำลังอำนาจก็จะเป็นได้ว่าเพิ่มอาวุธน้อยจนไม่เกิดความกลัวภัยของสงคราม

กลุ่มมาร์คซิส (เลนินและคนอื่น ๆ) กล่าวโทษการแสวงหาอาณานิคมของพวกนายทุนส่วนนักจิตวิทยาสรุปว่า เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ช่วยใช้กำลังเพื่อตัดสินใจปัญหา เช่น ลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือ ลัทธิซินคัลด์ เป็นต้น

